

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Váci-körút 18.
hová minden küldemény
intézendő.

ZSIDÓ FELEKEZETI JELLEGŰ
POLITIKAI ÉS SZÉPIRODALMI KÖZLÖNY.
SZERKESZTI: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve... 16 kor
Fél évre..... 8 »
Negyedévre 4 »

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

A türelem. Irta: *Kóbor Tamás*. — 2000 frank. — A szegzárdi rabbigyűlésről. Irta: *Dr. Steinherr Jakab*. — Uj olvasó könyv zsidó iskolák számára. — A három oszlop (Czikksorozat.) Irta: *Dr. Diamant Gyula*. — Meturgemann. Irja: *Szabolcsi Miksa*. — Hirek. — Hirdetések.

A mellékleten: Rituális gyilkosság és inquisitio. Irta: *Hoensbroech gróf*. (»Die Zeit«) — Utas és vezető. (Frankl L. A. verse.) Fordította: *Dr. Kiss Arnold*. — A fogyasztók (Elbeszélés.) Irta: *Salgó F. László*. — A házasságszerzők. (Vig elbeszélés.) Irta: *Sacher-Masoch Lipót*

Naptár:

(Vasárnap 1900. szeptember 9.) 5660 Ellul hó 15-ike. Hétfő 16-ika. Kedd 17-ike. Szerda 18-ika. Csütörtök 19-ike. Péntek 20-ika. Szombat 21-ike. Hetiszidra: **Ki-Sovó**. (Mózes V. könyve 26. fejezete kezdetétől a 29. fejezet 9-ik versig.) Haftora: »Kumi óri ki-vo órech....« (Jezsaiás 60. fejezete.)

Türelem.

Nagyon szép erény, ha az erős gyakorolja a gyöngével szemben. De ugyancsak szomorú állapot, a mikor a gyöngének kell tünie az erősebb rakonczátlankodását és erőszakát. És Zsilinszky Mihály államtitkár a protestánsoknak türelmet tanácsol, meg azt, hogy ne vágjanak vissza hasonló fegyverrel, mint a minővel őket támadják.

Ez a tanács, ha tetszik, szól nekünk, zsidóknak, is. Tűrjünk és ne mukkanjunk, különösen pedig ne vágjunk vissza. Lám a ló sohasem vágott vissza ostorral, mégis megél, még Derby-díjat is nyer az ostorcsapások alatt. Mi is fogunk élni, ha fiainkat ki is zárják az egyetemről, ha a boltosokat ki is öntik a boltjukból, mint az ürgét, ha a hazát, melyhez való jussunkat boldogabb időben megadták, ismét eldisputálják is tőlünk. Ha a történelmi és tiszteletreméltó protestánsoknak is türelmet és békés szenvedést tanácsolnak, ugyan mi egyebet ajánlhatni a zsidónak, a kihez képest valóságos Góliáth a gyöngébb, a szintén elnyomott protestantizmus?

Tűrni és remélni — de mit? Meddig tűrjünk s mit remélünk? A politikai áramlatok is fizikai törvényeknek vannak alávetve. Valamely erő megkezdett irányát annál hatékonyabban folytatja, mennél kisebb ellentállásra talál. A retrograd irány másfél esztendő óta semmi ellenerőre nem bukkan, mert hisz és remél nemcsak a protestáns, nemcsak a zsidó, hanem legeslegfőké-

pen a magas kormány, a mely liberálisnak mondja magát. Tűri a néppárt és az agráriusok előrenyomulását és reméli, hogy ezek az urak meg lesznek vele elégedve. Ám az étvágy növekszik s a türelemnek nincs határa. A türelem tanácsa azért mégis jó — a kormánynak, mert ennek következtében passzív klerikalizmusát nem kell aktiválnia s így, mivel nem egy párton van a papokkal, büszkén hallgat még a liberális névre.

A zsidók pedig szintén liberálisak. Mi az ördögök lehetnének még, mondotta Pázmándy Dénes, mint liberálisok? — S ime a mai alakulás mutatja, hogy lehetnek például politikai meggyőződésből Széll-pártiak, az az érezvén az új éra folytatózó kezét, bizalommal hódolnak meg a folytatózó kéznek. Mert nekik az is elég, ha valaki liberálisnak mondja magát. Valamikor az aranyborjú előtt térdeltek, ma elég nekik egy vignetta. Bizony, atyámfiai, ebbeli igényeinkről nem mondható, hogy felcsigázódtak volna.

Tűrni és fogadni a csapásokat s legfőlebb a liberális kormány jóvoltából nagyokat jajgatni: azt tanács nélkül is tudunk. Az a kérdés, jó-e a tanács? Mit árt a néppártnak, ha ellenfelei és kintzott áldozatai türnek; mit bánja az agrarius, ha célját a gyűlölt kereskedelem türelmével éri el? S ugyan mit bánja a kormány, melynek védelmébe kellene vennie az elnyomottakat, hogy ezek türnek és még úgy sem interpellálják meg: hát miért nem védesz bennünket? Nincs szebb harmonia, mint mikor a kifosztott ember tűri a

tolvajt, és türi a policájt, mely osztozkodik a tolvajjal.

Hisz a protestánsoknak könnyű még tünni, elég nagy urak hozzá, s végre is van bundájuk arra az esetre, ha a türelemnek határa volna. De a zsidók? Ha türtek, meg az igát nyakukra rakták, nincsenek abban a helyzetben, hogy tovább ne türjenek, s elvesztik a jogot is a későbbi ellenálláshoz, mert egy-két esztendő még és a néppárt, meg az agrárizmus hivatalosan is hatalomra jutván, kijelentheti, hogy az ellenök emelt vádak igaztalanok, mert amit ők tesznek, miben sem különbözik attól, amit a Széll-kormány tett, amely pedig liberális volt és a zsidók kísérete mellett hirdetett jogot, törvényt, igazságot.

Sehol a világon és soha a világtörténelemben nem volt még példa arra, hogy az áldozat tudatosan hivűlszegődjékazokhoz, akik türikhóhéjja munkáját, ahogy azsidóság teszi, mikor érzi az új rendszer ránehezedő nyomását és mégis támogatja a kormányt, amely ezt lehetővé teszi. Soha veszedelemben levő szabadságot és törvényes jogot nem védelmeztek még a türelem hirdetésével, hangos jajszóval és néma meghunyászkodással. Széll alatt ezt megteszik a protestánsok és a zsidók. Így könnyű eljutni Pretóriába és Roberts Kálmánék el is fognak jutni.

Rossz tanács és méltatlan helyzet. A zsidóság bizony utját nem állhatja a fejleményeknek, de legalább megmentheti a jövőt. Szakítani kell a vignetta-imádással és akármilyen liberálisnak mondja is magát Széll, rá kell sütnie, hogy az ő kormányzása nem a liberalismusé. Azt a tiszta, nekünk és a modern kornak való politikai irányt meg kell óvni attól, hogy mivoltában meghamisítsák. A zsidóság mely más, mint liberális nem lehet, a legilletékesebb annak meghatározására, mi a liberalismus és bizony ezt meg is kell tennie, ha van benne elég józanság az érdeke iránt és elég méltóság, mely jogok gyakorlására a szerzett jogok védelmével érdekesít.

Kóbor Tamás.

2000 frank.

A múlt hónapban tartották meg Londonban a negyedik cionista kongresszust. Az előző kongresszusokról mi magunk is bővebben referáltunk, de a mostaninak csak előkészületeiről emlékeztünk meg, azokról is utólagosan. Egy pár levélben számon kérük tőlünk ezt a mellőzést, mondván, hogy noha mindenkor ellene dolgoztunk a politikai cionizmusnak, miért nem szenteltünk neki ez uttal is legalább annyi figyelmet, mint minden más mozgalomnak, mely a felekezet híveit bármely szempontból érdekelheti.

Könnyű válaszolnunk. A cionizmus semmi újat sem produkál. Cselekedeteivel annyi érdeklődést sem képes kelteni — amennyi valamely ujság-közlemény megírására késztet. A frázisokat már ösmerjük. Tudjuk, hogy Nordau beszédei fenomenálisak és hogy a Herzl zsidóállam-ideája miképpen vedlett — államalapító bankká és charter-ré. Fájdalom azonban az ismétlődő beszédek tettekké nem válnak s a vedlő ideák sem lekötönni, sem vonzani nem képesek.

A leszólásokat is ösmerjük, melyekkel a cionista mozgalom főapostolai nyakontisztelnek mindenkit, aki történetesen nincs velük egy véleményen. Mindegy, akármit és akármennyit tegyenek is különben — de nem cionista formában — a hitfelekért. Az erőtlén és tehetetlen mozgalom vergődéseinek propagálását valóban nem tartjuk szükségesnek, nem tudjuk átlátni, hogy mi végre volna ez jó? Arra, hogy megtudjuk miként a cionisták is fölfedezték, hogy vannak üldözött, nyomorgó, segítségre szoruló hitfeleink? Arra, hogy hirdessük, miképpen ők megállapítják annak szükségességét, amit mások régen cselekesznek: midőn a földönfutókká váltakat letelepítették? Arra, hogy megismerjék mindenek a cionisták kárhóztató szavát, melylyel az olyan egyesületek működését is, minő az All. Isr. Universelle és a Jewish Colonization Association, kísérik? Arra, hogy urbi et orbi csodálkozzanak Nordau beszédének nagy hatásán, mely a román zsidók javára kerek 2000 frankot jövedelmezett a kongresszuson?

Sándor Pál kevésbbé mestere a szónak, de azért mégis több mint ötvenszerte nagyobb hatással dolgozott. Ami kisebb-nagyobb hitközségeinkben sem kellett világraszóló kongresszusokat tartani, hogy az üldözöttek javára olyan anyagi eredményeket érjenek el, minőt Nordau Londonban. A pesti hitközség, valamint a párisi Alliance, a Jewish Colonisation és a bécsi Alliance pláne szó és beszéd nélkül hoztak együttesen körülbelül annyi áldozatot, amennyit négy évi dikeziózással, bőséges költségkedéssel a cionisták »a kolonizáló bank« czimén össze tudtak hozni.

Siralmas volt az az utóbbi londani szereplés, mely a lehetetlen akciónak nemcsak lehetetlenségét, hanem tehetetlenségét is föltárta az egész rajvonalon. Sem állam, sem charter nincs. A kolonizáló bank nem működhetik, mert — bár a jegyzéseket is készpénznek vették — 20 millió forintnak a tizedrészét sem tudta összehozni. A sekel-fizető tagok száma pedig, az antiszemizmus lábra-kapása mellett sem emelkedett.

Hol tehát a hatás, az eredmények? A román zsidók népvándorlásában, akik hivei voltak a cionizmusnak s czélt tévesztve, annak a nyomán indultak új hazát keresni...

De mit tett értük a cionizmus? Megnyitlak tán bankjának kasszái, avagy az »eszme« apostolai modern Mózesekké váltak s az ígért földjének szomszédságába vezették az új exodusban résztvevőket? A világért sem. Ők beszéltek, összeraktak 2000 frankot, miután jól

összeszidták azokat, a kiknek segítségével az ő román áldozataik sorsa valahogyan mégis megjavított.

Nem, valóban nem propagálhatjuk az ilyen »nagy« tényekben jelentkező mozgalmat. Ha az üldözött hitfeleken segíteni kell, helyt állunk, de téveszmék hirdetésére, üldözöttek, földönfutók mesterséges tenyésztésére nem vállalkozunk. Ugy is elég a baj!

Álláspontunkban meg nem ingat az sem, hogy most Magyarországon is rohamosan terjed az antiszemitizmus. Mi nem ösmerjük a fölmondásra berendezkedett hazafiasságot és nemzeti hovatarozandóságot. Sorsunk jobbra fordításának remediumát nem keressük s nem találjuk meg a zsidó nemzetiségi eszmében. A kik ezt teszik és tették, látjuk, amugy is pórul járnak. Mi bennünk erős az elhatározás, hogy itthon küzdünk meg támadó ellenfeleinkkel. Ki nem térünk, meg nem futamodunk előlük. Ilyesmire csak a rabszolgaországban neveltek képesek. Mi szabad hazának szabad gyermekeiként nevelkedtünk föl s már magába véve ez a körülmény is olyan szá-lakkal fűzött bennünket a honi röghöz, melyet semmiféle mondva csinált, sem bel-, sem külföldi mozgalom el nem szaggathat.

A zsidó nemzetiségi mozgalom — minek a cionizmus tekinthető — mindenütt csak ártani tud, mert az antiszemitizmus álláspontját erősíti.

A politikai cionizmus ellen ezért kötelesség küzdeni. Az, hogy a cionizmus, apostolai minden erőlködése ellenére, erőre kapni nem tud, hogy nemcsak talaja és érdekeltsege, hanem a működése iránt való érdeklődés is fogy: a felekezet hiveinek józan fölfogására vall. A londoni kongressus a dekadencia symptomáit mutatta, nem csak tárgyalásaiban és anyagában, hanem az egész felekezeti sajtó magatartásában, — mely a cionista lapokat leszámítva — alig néhány sorban vett tudomást a londoni negyedik cionista kongressusról.

Igy van ez rendjén. A többi magától következik.

H. S.

A szegzárdi rabbigyűlésről.

Helyesen mondatott ezen becses lapok mult számában, »szűk keretekben mozgó«-nak, azon tudósítás, melyet a dunántuli rabbi-egyesület két érdemes jegyzője, Dr. Kiss és Dr. Löwy urak, a Szegzárdon tartott ülésről még ugyanott melegebben szerkesztett és az Egyenlőségnek beküldött. A világért sem jut eszünkbe a referátát bíráltnak alávetni; ellenkezőleg csak csudálni tudjuk az említett kartársakat azért, hogy oly mozgalmas és változatos két nap után, a minőt Szegzárdon átélünk, képesek voltak mégis legott a tényekről hűségesen beszámolni.

Csak egyet akarunk itt mindjárt mintegy in parentheses megjegyezni, azt t. i., hogy a rabbigyűlés nem, mint a jelentésben tévesen volt közölve, csupán egy papok számára létesítendő nyugdíjintézetéről tanácskozott, hanem az összes községi hivatalnokok részére. Ily értelmű

határozat hozatalára döntő befolyással volt *Goldberger* szegzárdi államvasuti mérnök urnak, szakszerű előadása, melyet a gyűlés óhajára általános tetszés közt megtartott, és a mely bizonyára egyike azon számos kedves emlékeknek, melyben a megjelent vendégrabbiknak részök volt.

Bátran tekinthetjük a szegzárdi ünnepnapokat ama felekezeti közéletünk izelitőjéül, melyet létesítendő szervezetünkől várunk. Ezután már nem kételkedünk benne, hogy el fog jönni nálunk is az idő, midőn a rabbik és világiak a legszebb egyetértésben fognak együttműködni, mert be fogják látni, hogy a felekezet ügyeit másként előbbre nem vihetik. Igaz ugyan, hogy kevés oly község van, mely egy Leopold Sándorhoz hasonló férfit tisztelhetne elnökének, de a jó hajlandóság megvan világi vezetőink legtöbbjében, és a régi idegenkedés a theologusoktól, a fölfogás, hogy a rabbi semmi és senki egyéb, mint a község első tisztviselője, egyre jobban tűnik és veszendőbe megy.

De veszendőben van, véleményünk szerint, a rabbik közt eddig észlelt önelégültség is, mely semmi szükségét sem látja és érzi annak, hogy az erők tömörüljenek, addig is, míg erre hivatalból nem utasíttatnak. Talán nem vagyunk tulmerészek, midőn állítjuk, hogy a községek a szegzárdiak után fognak indulni, és ezentul örömmel fogják látni, ha körükben a rabbi távolból és közelből összejönnek, hogy ők is, mint minden felekezet papjai, a felekezet vallási szükségleteiről komoly tanácskozást folytassanak.

És hiszszük azt is, hogy a dunántuli rabbik példáját követni fogják kartársaik más vidékeken, vagy csatlakozással, vagy önálló körök alakítása által.

Nem akarunk ezen alkalommal rátérni a dunántuli rabbi-egyesületnek eddig végzett munkájára; a legközelebbi idő meg fogja mutatni, hogy nem áltattuk magunkat holmi légvárakkal, hanem — ha szerény méreteken is, — figyelmet érdemlő eredményekre tudunk rámutatni. Nem csak hitoktatásunk, a héber ismeretek terjesztése képezi főgondunkat, de foglalkoztunk más fontos ügyekkel is, melyek hangosan követelik a rabbik legéberebb figyelmét és közbenjárásukat.

Nem fejezhetjük be e sorokat a nélkül, hogy újból hálás elismerésünket ki ne fejeznők a derék szegzárdiaknak és köztük első helyen nagyérdemű elnöküknek.

Székesfejérvár.

Dr. *Steinherz Jakab*,
főrabbi.

Uj olvasókönyvek zsidó iskolák számára.

Hazánk tanítóegyesületei közt az *Országos Izraelita Tanító-Egyesület* fejt ki a legnagyobb tevékenységet, mely nem szorítkozik, mint csaknem valamennyi tanítóegyesületé szűkebb körre, hanem kiterjed az egész országra. Emelni a tanítás színvonalát, ápolni a hazafias és vallásos szellemet — ezt a magas czélt tűzte ki az egyesület maga elé. És ha a — sajnos, számban egyre

fogyó — zsidó iskola közt nincs egyetlenegy sem, melyben a magyar nyelvet ne tanítanak eredményre, úgy ebben tagadhatatlanul nagy érdeme van az egyesületnek is, mely nem maradt meg a pusztá szólásmódok és jel-szavaknál, hanem a tettek mezejére lépett, midőn már évtizedek előtt tankönyveket adott ki zsidó népiskolák számára.

E könyvek közt legfontosabbak Mózes öt könyvének magyar fordítása és az olvasókönyvek. Előbbinek fontosságáról fölösleges bővebben szólni, az utóbbiakra nézve pedig csak azt jegyezzük meg, hogy ezek nélkül népi iskolai tanítás egyáltalában nem lehetséges.

A tanító-egyesület eddigi olvasmányai, melyeket Radó Vilmos szerkesztett, korszakalkotók voltak az olvasókönyv-irodalom terén. Mégis újabb időben egyre emelkedtek hangok a tanítóság köréből, melyek az egyesülettől más irányú olvasókönyvek kiadását követelték. Hogy jogos volt-e ezen követelmény, annak megvitatása most már túlhaladott álláspont. A központi választmány nem akarva az egyesületre nézve oly kiváló fontosságú kérdésben egyedül dönteni, kikérte a vidéki fiókkörök és tanítványok véleményét és csak, miután ezek nagy többsége új olvasókönyvek mellett nyilatkozott — és a nép szava Isten szava! — tett előterjesztést a nagy választmánynak az új könyvek kiadása ügyében, mely az előterjesztést elfogadta és Barna Jónás tanárt bízta meg az új könyvek szerkesztésével.

Hogy a megbízatásnak Barna a legfényesebben fog megfelelni, azt mindenki, ki Barna irodalmi működését ismerte — és melyik zsidó tanító nem ismerte volna — már előre remélte és hitte.

És örömmel kell konstatálnunk, hogy reményük a legnagyobb mértékben beteljesedett, miről az imént megjelent olvasókönyvek fényes tanubizonyosságot tesznek. Az olvasókönyv három kötetből áll, a népiskola második, harmadik és negyedik osztálya számára. Az első és második kötet nyolcz-nyolcz, a harmadik tizenegy füzetből áll. A második osztályu könyv első fejezete legnagyobbreszt állatmeséket tartalmaz, mihez néhány népmese, virágrege és gyermekéletből vett néhány elbeszélés járul. A második fejezet a bibliai történetnek van szentelve. A harmadik fejezet a természet köréből veszi tárgyát. A negyedikben a háziállatok, az ötödikben a ház körül található növények és ásványok és a hatodikban a szülőföld és környéke van ismertetve. A hetedik fejezetben az emberek életéből a család, a tisztaság és táplálékról találunk olvasmányokat, végül a nyolczadik költeményeket és imádságokat tartalmaz.

A harmadik osztályu könyv első fejezetében legnagyobb részt népmeséket találunk. A második fejezet a bibliai történeté. A harmadik fejezet mondákat és elbeszéléseket hoz a hazai történetből. A negyedikben földrajzi és az ötödikben természetrajzi olvasmányokat találunk, a hatodikban pedig képeket a természet világából. A hetedik az étellel és egészséggel foglalkozik, végül a nyolczadikban itt is költemények és imádságok vannak, megtoldva közmondásokkal.

A negyedik osztályu könyv első fejezete főleg mondákat tartalmaz. A második bibliai képeket hoz. A harmadik és negyedik hazai történeti, illetve alkotmánytani olvasmányokat. Az ötödik képeket a magyar zsidók történetéből, a hatodik földrajzi képeket, a hetedik a népiéletből, a nyolczadik a természetrajzból, a kilencedik a természettanból, a tizedik az emberek életéből, végül a tizenegyedik költeményeket és közmondásokat tartalmaz.

Legfontosabbnak valamennyi kötetben a második fejezetet tartjuk, mely a bibliai történettel foglalkozik.

Szerző, nagyon helyesen, kerülte itt, mi nem lehet az olvasókönyv feladata, hogy összefüggő bibliai történetet adjon. A második osztályu könyvben a bibliai olvasmányok József haláláig terjednek, azonkívül van e fejezetben egy hangulatos olvasmány a szombat napjáról és Kiss József »Szombat előestéjén« című költeménye. A harmadik osztályuban a bibliai rész Mózes haláláig terjed, mihez még egy pár midrást tartalmazó olvasmány járul; e fejezetben vannak ünnepeink leírva, még pedig valóban mesteriesen, amennyiben szerző a zsidó családi életet festi. A negyedik osztályuban a második templom lerombolásáig halad a szerző, megtoldva a történeti vonatkozású örömnappal; itt lett volna helyén, mit már előre sokan kívántak, hogy szerző a Chevra Kadisa intézményét tárgyalta volna.

Nem kevésbé fontosnak tartjuk a negyedik osztályu könyv ötödik fejezetét, mely a magyar zsidók történetét tárgyalja hét olvasmányban, a honfoglalástól a mai napig.

A könyv tartalmának e rövid ismertetéséből is kitűnik, hogy a könyv mily tervszerűen, a fokozatosság szemmel tartásával készült; nyelvezete pedig a gyermekek fölfogási képességéhez mért egyszerű, de zamatos. Emeli a könyv becsét még az a körülmény is, hogy szerző az olvasmányok legnagyobb részét hírneves írók műveiből vette. Találunk a könyvben olvasmányokat Fay András, Tóth Béla, Mikszáth Kálmán, Jókai Mór, Benedek Elek, Hunfalvi János, Bárony István, Gárdonyi Géza, Lamperth Géza, Hermann Ottó, Lázár Kálmán gr. stb. tollából; költeményeket Petőfi, Arany, Tompa, Vörösmarty, Tóth Kálmán, Eötvös József báró, Szász Károly, Kiss József, Pósa Lajos, Móra István, Roboz Andor stb. műveiből. Különös tekintettel volt szerző a zsidó-magyar irodalomra is. A bibliai történeti olvasmányok legnagyobb részét szerző maga írta meg, még pedig úgy, hogy az ő mesteri tollának is dicséretére válik.

Örömmel üdvözljük tehát az új olvasókönyveket, melyek a zsidó népoktatásügy nagy hasznára válnak majd. Még csak a könyv kiállításáról akarunk néhány szót szólni és talán elég, ha annyit jegyzek meg, hogy a könyv külseje méltó a tartalomhoz, amennyiben nyomása jó, kiállítása csinos, kötése erős és tartós. E mellett a könyvek ára mérsékelt, — a második osztályu 64, a harmadik 72 és a negyedik 90 fillérbe kerül, — különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy e fillérekből segíelyezi az egylet a beteg tanítókat, továbbá a tanító özvegyeit és árváit.

a. s.

A három oszlop.

Czikksorozat.

Írta: Dr. Diamant Gyula, vukovári rabbi.

(Folytatás.)

A zsidóság második oszlopa az istentisztelet, a vallásos gyakorlat. Vallásunk a vallásos élet sulypontját nem a templomba, hanem a családba helyezi. A család szentélyében érvényesül legszebben és legjobban a vallásos élet. Ámde a vallásos szellem és az istentisztelet látogatása között szoros a kapcsolat. Ahol benső vallásos szellem uralkodik, ott a nyilvános istentisztelet is nagy látogatottságnak örvend, úgy hogy a templom látogatottsága a vallásos élet fokmérőjének tekinthető.

Ha a modern zsidóság vallásos életének nyilvánulását a templomban keressük, úgy szomorú tapasztalatot

szerezhetünk. A templom, vagyis zsinagóga, azaz az összejövetel helye nem képezi már a hivek gyülekezeti helyét. Különbő orvosszereket ajánlottak és alkalmaztak a baj gyógyítására, de a várt eredmény nem következett be. Csak tudatlanság, vagy rosszakarat vádolhatja azzal az istentisztelet terén életbe léptetett újításokat, hogy a rombolási kedv, a kegyelet hiányának eredményei. A reform a létező viszonyokat törekedett javítani, nem rombolni, hanem építeni akart. A tett tapasztalatok szomorúak voltak. Ha szép és díszes templomokból éber vallásos szellemre lehetne következtetni, úgy igen benső vallásos szellemnek kellene uralkodnia modern hitközségeinkben, melyek igen gyakran erejüket jóval meghaladó költséggel s nagy áldozatkészséggel építenek templomokat, de az impozáns falak csak nagyon ritkán fogadnak be nagy számú gyülekezetet. A legjobban és legfényesebben berendezett templom sem gyakorol állandó vonzó erőt a hivekre. Az istentisztelet rövidítésétől, tetszetőssé, modernné tételétől vártak javulást. De a legjobb énekkar és a legszebb orgona sem képes állandó közönséget biztosítani az istentiszteletnek. Németország számos községében régi imák átalakításától, az áldozati cultura és a Jeruzsálembe való visszatérésre emlékeztető imák törlésétől s német nyelvű imák szerkesztésétől várták a viszonyok kedvezőbbre fordulását. A reformokhoz kötött remények hiúknak bizonyultak. A modern zsidóságnak számolnia kell az óriási átalakulás, az új társadalmi helyzet, a változott élet és megélhetési mód szülte viszonyokkal. A hol a szombat megszűnt a nyugalom napja lenni, ott az istentiszteletet csak aránylag kis közönség látogathatja.

Nagyobb kár felekezetünkre, hogy a vallásos szellem nem otthonos többé a családban. Általános és jogos a panasz, hogy azon önfeláldozó viszonyon, mely a hitvestársak, szülők és gyermekek között fennállott, páratlan családi életünkön, ősi büszkeségünk és erősségünkön szintén csorbát ejtett a rohamos átalakulás. Kiválóbb erényeink pl. a mértékletesség, takarékoság szintén nagyon szenvedtek a változott társadalmi helyzet alatt. Vigaszt és megnyugvást nyújthat azon körülmény, hogy ezen szomorú jelenséggel csaknem kizárólag nagy városi hitrokainak körében találkozunk és itt is remélhetjük a reformok javulását. Minden nagy átalakulás nagy rázkódtatással jár s a jövő talán szebb képet nyújt a jelennél, mely az ezzel járó bajokat legjobban érzi.

A zsidóság második oszlopa, az istentisztelet, sokat veszített hajdani erejéből, különösen a páratlan benső családi élet sokat veszített melegéből felekezetünk nagy kárára; joggal fájlahatjuk ezen szomorú tényeket, de éppenséggel nincs okunk a kétségbeesésre, mert joggal várhatjuk a viszonyok javulását.

A középiskolai hitoktatás még sokkal szomorubb képet nyújt. Művelt hitrokainak azon kárhozatos, szerencsétlen s vészthozó elvből indultak ki, hogy ezen hittanítás a szülők belső ügye, lelkiismereti dolga s ezért beérték a facultativ hittanítással. A községnek gondoskodnia kell hittanításról, de az órák látogatása nem kötelező,

hanem a tanulók, esetleg a szülők tetszésére van bízva. Az idealizmus szempontjából érthető ezen elv, de a gyakorlati élet szempontjából óriási szerencsétlenségnek tartandó ott, hol a viszonyok gyakran tényleg kétségbeesítőek. Zsidóhitú középiskolai tanulók előtt, kik az ókori klasszikusokat alaposan és behatóan ösmerik, néha teljesen ösmeretlen a szentírás, az ősök története, az imakönyv. A javulás jelei ott is mutatkoznak, de még jó időbe fog kerülni, míg ezen kérdés a felekezeti élet s jövőnkre való tekintettel kedvezően lesz megoldva. A zsidóság első oszlopa, a Tóra, nálunk még elég erősen áll, noha a korra és a változott viszonyokta való tekintettel némileg u alakot vett föl.

(Folytatása következik.)

Meturgeman.

(Szerkesztői üzenetek.)

Egan Ede gazdálkodása.

Munkács. Nem szavahihetőségét vontuk kétségbe. Csak nem hittük, hogy hazánk ama részében aránylag rövid idő alatt romániai viszonyokat sikerült teremtenie Egan Ede urnak, anélkül, hogy még csak kérdőre is vonták volna a hallatlan jogtalanságokért, miket a ruthénység közt élő zsidók ellen elkövetett és mikkel a szó szoros értelmében koldusságra kényszeríti a különben is földhöztapadt szegény embereket. Nem hihettük, bár többektől hallottuk, hogy a miniszteri megbízott a szolvai járásban galicziai parasztoknak adott bérbe 60 hold földet, mert járásbeli ruthéneknek nem kellett, a járásbeli zsidóknak meg bérbe adni nem akarta, akárhogy könnyörögtek is, a bért meg pláne előre akarták megfizetni.

Nem akartuk azt elhinni, mert hisz ez valóságos árulás. Hisz nem azért küldték ki Egan Ede urat, hogy betelepítsen lengyel ruthéneket, míg a magyar ruthének között élő zsidókat fossza meg a megélhetés lehetőségétől. Most már azonban hinnünk kell a hihetlent, miután a galicziai parasztok neveit is tudjuk, kiknek nyakába kötötte Egan Ede ur a 60 hold földet, csakhogy szegény zsidóknak ne kelljen azokat bérbe adnia. Vedlinecz Andri, Chrombak Luka, Chrombak Juan, Chrombak Fedor, Chrombak Hricz, Taraki Maxim, Veklinecz Juan Klimeczből Galicziában, Egan Ede szerint, jobban szolgáltak rá a magyar kormány támogatására, mint a járásbeli szegény zsidók, kiknek nagy része Egan ur megjelenése előtt abból élt, hogy egy-két holdacskát béreltek ki a Schönborn-féle birtokból, azokat megmivelték és termeltek rájuk az életük főtartásához szükséges zabot (kenyérre), krumplit, babot és más egyebet. Az egész roppant birtokot most az állam bérelte ki és Egan Ede urat bizta meg azzal, hogy a szegény embereknek adja bérbe, — de hogy az ottani zsidó nem szegény, vagy tán nem is ember, ergo nem lehet neki bérletet adni, ha mindjárt eddig csak ebből tartotta is fenn magát: ezt az instructiót Egan Edének nem adhatták. Nem ad-

hatták, mert a magyar földmivelési miniszteriumban nem boxerek a gazdák.

A szolymai járásban eddig (a *pontos* összeírás szerint, mely kezeink közt van) száznyolcz zsidó család foglalkozott földmiveléssel. Egan uralma alatt 4-en, írva négyen kaptak összesen 2, írva két hold földet bérletben. Valószínűleg azért, hogy a jelentésbe még is beletehessen néhány zsidó nevet Egan Ede ur. Nos, megteesszük neki ezt a szivességet mi is. Egy-egy félhold földet adott bérbe Egan ur Lehmann Hersnek, Reinhorn Hersnek, Róth Salamonnak és Herman Judának.

Özv. Fukszné, Hermel Pinkász, Kacz, Weiser Hinde, Hirsch Mendel és még többen, összesen 54 család, kiket egyenkint is megnevezhetünk, könyörögve kérték a miniszteri megbízott urat, adna bérbe nekik legalább annyi földet, hogy egy kis krumplit termelhessenek saját élet-szükségletükre, mert hisz különben éhen halnak, de Egan Ede könyörtelen volt és a szegény emberek kénytelenek voltak albérletbe venni földet, még pedig úgy, hogy minden métermázsa bevetett krumpli után 2 frtot fizetnek pusztán a földért, azaz holdanként 24 frtot, mert hát a zsidónak nem jutott föld, de jutott a határontuli ruthéneknek.

Hogy mindezt most már hinnünk *kell*, még mindig kételkedünk egyben. Abban, hogy tudnának erről Dr. Darányi Ignác miniszteriumában. Dr. Darányi Ignácban van jogérzés, van szív; ő excellenciája alkotmányos és magyar ember: lehetetlen, hogy ezt a garázdálkodást tovább tűrje, hogy jogtipró, koldusszerző, embertelen megbízottját ezeknek tudomásvétele után szigoruan felelőségre ne vonja.

Küldöttség. Azt hiszi elnök ur, hogy tisztán azért utasította vissza kérésüket a tanfelügyelő, mert a küldöttség szónoka 3 perces beszéd helyett, háromnegyed óráig tartó virágosnál-virágosabb orációt intézett a hatalmas urhoz. Biz ez lehetséges. De mit tehetünk ez ellen mi? Megcselekedhetik azt, hogy egy újabb küldöttséget jelentenek be és sub rosa értésére adják a tanfelügyelő urnak, hogy tisztelt szónokuk egy még hosszabb és még több virággal ékeskedő, pláne verses beszédet tervez ellene. Lehet, hogy ettől annyira megijed, hogy teljesíti minden kérésüket, csak ne tisztelegjenek előtte. A szónokot különben ne okozzák. A hibás az, ki kezébe adta a — sőtárt. Vagy nem ösmerik a sófár történetét, mely hajdanában Péczelen megesett? Elmondjuk: Reb Azriel, ki Péczelen 40 esztendeig fujta a sófárt, rosz fát tehetett a tűzre; mert egy szép ros-hasono délelőttjén, istentisztelet alatt, még pedig közvetlen a sófárfuvás előtt a roshakohol az új előimádkozót bizta meg a »kürt megharsogtatásával«, amint ez az imákban meg vagyon írva. Reb Azriel erre előbb elajult, de csakhamar magához tért, de olyan alaposan, hogy lármájával teljesen megzavarta a szent nap istentiszteletét. Hogy lecitítsa, a roshakohol megígérte neki, hogy a muszaf-ima közben a háromszor három fuvást (a fősófárfuvás, melyől megfósztották, 30 ilyen fuvásból áll) majd ő végzi. Aminthogy ez meg is történt. Csakhogy Reb Azriel nem elégedett meg ezzel az elégtétellel, hanem istentisztelet után rögtön a szolgabíróhoz futott, ki szomszédságában lakott és ki az ő boltjában szokta bevásárolni a háztartásra valókat. — Nagyságos szolgabíró ur! — ily

szavakkal rohant be a járás hatalmas urához, — nagy igazságtalanság történt rajtam. Meggyaláztak, megloptak, megraboltak, megöltek. — Nono, Zrili, — szólt csillapítólag a szolgabíró — mindez talán még sem történt meg rajtad. Hanem hát mi bajod, hogy annyira megvadultál? — Nagyságos ur, — szólt még nagyobb kétségbeeséssel a részben megsófártalanított zsidó, — hallatlan dolog történt rajtam. Az a hunczut, májbajos Jajkeserü elvette tőlem a fuvást. — Mi a fészkes fenét vett el tőled? — kérdezé bámulva a törvény ura. — Hát a fuvást, a sófárfuvást. Már 40 esztendeje fuvok s ma nem engedett fujni az az alávaló Jajkeserü. — A szolgabíró nem érteite ugyan a dolgot, tán attól is tartott, hogy a Zrili szomszédja egy kicsit megbolondult, elég az hozzá, hogy rögtön elküldte a hajdut a roshakoholért, kit háta mögött csak Jajkeserünek nevezett a község apraja-nagyja.

Dunkelblau Dávid, mert ez volt a becsületes neve — pár percz mulva meg is jelent, elhozván magával a vice-roshakoholt is, a Feingold Naftalit. — Mondja csak Dávid gazda, — szólította meg a szolgabíró a zsidó elnököt, miért tette szerencsétlenné a Zrilit, miért vette el tőle a fuvást, mikor már negyven esztendő óta fu? — Kérem alázattal nagyságos szolgabíró ur, — felelt a zsidó bíró, mi közben sunyi tekintetet vetett a dühös Azrielre — igazán nem tudom, mit akar a Zrili; hiszen fuvott máma is. — Fuvott? — szólt csodálkozva a szolgabíró. — Persze, hogy fuvott, felelt a tanuul elhozott Feingold, hisz hallotta az egész község. — De akkor mi az isten-nyila ötött ma hozzád, te, Zrili, hogy azzal törsz be hozzám, hogy elvették tőled 40 éves fuvásodat? — A Zrili erre még kétségbeesettebb arcot vágott, de mert nem tudta kimagyarázni a dolgot, azt felelte, hogy igenis fujt, de rövidet. A szolgabíró, ki most még kevesebbet értett a dologból, haragosan kiáltott most a Zrilire: Ejnye, ebadta számar! Hát miért fujtál rövidet? Ha már a kezeden volt az a trombita, miért nem fujtál mindjárt nagyot?

Lám, az önök szónoka, tisztelt elnök ur, egészen más ember. Ő fujt mindjárt egy nagyot.

Legyenek különben megnyugtatta és ne üldözzék a virágos beszédű szónokukat, mert amit önök kértek, hogy t. i. a hitoktatásra 4 órát engedjenek hetenként az iskolában a két óra helyett, a tanfelügyelő ur a legrövidebb beszédre sem engedélyezhette volna. A két órát törvény állapította meg, minélfogva csak törvény változtathat rajta. De ha a nyilvános iskolában ez lehetetlen is, taníttathatják a hittant külön héber iskolában, mint teszik ezt más községekben, olyanokban, hol a hivek távolról sem olyan hitű orthodoxok, mint az önök községében, de ahol annál nagyobb a hivek áldozatkészsége.

Enying. Kezdjük a 3. kérdéssel, mert ez a fontosabb. Ezt a kérdést azonban újabb kérdésekkel kell megtoldanunk, különben nem nyilatkozhatunk. Kérdés első sorban, *hogyan* ajándékozta annak idején Battyáni herczeg azt a temetőt az enyingi zsidóknak? Örök időre, vagy csak arra az időre, míg temetkeznek benne? Másodszor az a kérdés, hogy került a négy zsidó sir a katolikus temetőbe? A zsidók beleegyezésével okkupálták-e a négy sirt is tartalmazó részt a katolikusok, vagy tudtuk nélkül, akaratuk ellenére! Harmadszor — és ez a legfontosabb kérdés — *fölhagyott* temető már a kérdéses zsidó temető, vagy még most is temetkeznek benne!

Ha fölhagyott temető és a herczeg ajándéka nem örök időre szólott és a kérdéses négy zsidó sirt tartalmazó részt a katolikusok a zsidók beleegye-

zésével okkupálták, akkor a négy sirt ki kell üríteni. Minden tetem csontmaradványa külön-külön koporsóba teendő, a sírkövekkel együtt a mostani temetőbe átszállítandó, ahol a négy koporsó új négy sírba helyezendő, melyeken a 4 sírkő állítandó föl.

Ha a temetőbe azonban még most is temetkeznek, akkor a plebánosnak semmi köze azokhoz a zsidó sírokhoz. Sőt önöknek kell lépéseket tenniök, hogy a négy sírhelyet visszakebelezzék a zsidó temetőbe. De ha föl hagyott is már a temető, akkor sem kell a sírokat kiüríteniök, ha örök időkre szól a herczeg adománya. Ebben az esetben jelentsék ki önök, hogy csak *hatósági* intézkedésnek engedelmeskednek. A plebánosnak semmiesetre sincsen joga a zsidó sírokat kiüríteni.

Különben is ismételjük, relytély előttünk, hogy hogy kerültek a zsidó sírok a katolikus temetőbe.

A többi kérdést illetőleg itt a feleletünk: 1. Chevra-Kadisa alapszabályai bélyegmentesek. 2. Fölvilágosítást dr. Weinmann Fülöp, kir. tanácsos, kir. közjegyző ad. Lakik: Andrassy-ut 13. sz.

Nagy-Várad. Ez már nem járja. Először nagyon is sokat állított, hogy aztán rosszul fölvilágosították, most már a valót is tagadja? Jaszku mondotta egyszer Turán a Csókának elnevezett tanítónak: Hallja maga, Csóka, a pazonyi Burgernek van egy milliója. Csóka erre azt kérdezte: mit gondol maga Jaszku, vajjon mennyi egy millió? — Egy millió, — szól a kérdező, biz én azt nem tudom. De mondja meg maga: mennyi egy millió? — Egy millió, világosítá föl erre hunczutul a Csóka a Jaszkut: egy millió, az hatvan ezer frt. — Hatvan ezer frt, ismétlé a Jaszku, — no annyi a pazonyi Burgernek nincs.

Pozsony. És erről ez az ur füzetet irt? És most már azt hiszi, hogy bebizonyította, hogy a sakkjáték visszanyul egész a 14. századig, mikor egy Petrus nevű szerzetes föltalálta. Ugyan lépje meg azt az urat azzal az újdonsággal, hogy Ábrahám Ibn Ezra, »Maadané Melech« (király mulatságai) czimen gyönyörű poemát irt a sakkjátékról. Ez az Ibn Ezra pedig született 1093-ban és meghalt 1167-ben.

Jurista. Az nem a neve, hanem a könyve. A talmudista a szerzők neveit csak ritkán ösmeri. De ösmeri és említi a szerzőket főmunkájuk nevéen. Azt mondja pl.: a Noda-Bijehuda roppant nagy ember volt. Pedig a Noda-Bijehuda nem is volt ember; mert Noda-Bijehuda híres rezponzumokat tartalmazó könyvnek a czime, de ez neki mindegy. A laikus, ki ezt nem tudja, azt hiszi, ha illet hall, hogy emberekről van szó, így történhetett az is, hogy ön arra fogadott, hogy a Palágyiak egyik nagyatyját Semen-Rokeachnak, azaz szagos olajnak, a másikat Saaré-Tórának, azaz Tóra-kapujának hívták. Mind a két név híres halachikus könyveknek a nevei, de a talmudista — mint már mondtuk — a szerzőt is csak könyve nevéen említi. Így mondhatta önnek valamely talmudista, hogy a Palágyiak híres ősök ivadékaik, mert az egyik nagyatyjuk a Semen-Rokéach, a másik a Sáaré-Tóra volt. E két nevet ösmeri nálunk minden talmudista, de nem minden talmudista tudja, hogy a Semen-Rokéach szerzőjét Lipschitz Jehudának, a Sáaré-Tóraét Löw Mózesnek hívták. Rabbi volt különben mindakettő.

Ugocsai. Takaros egy határozat. Nyilvános iskola — melameddel az élén. Metternich egyik embere akart egyszer illet Ausztria czopfos korszakában: Szabad sajtót, de cenzurával.

Dr. N. A. Budapesten. Valótlanság, mint a legtöbb adat, mely Egan Ede révén nyilvánosságra jutott s melyek egy részének még mi is fölültünk. Kezeink közt lévő

pontos kimutatás szerint a szolyvai járásban 1032 zsidó család lakik és ezek között van 26, írva *huszonhat*, kik az 1891-iki népszámlálás óta vándoroltak be Galicziából, vagy költöztek oda magyarországi vidékekről. Az »el-árasztás«-ról, »előzönlés«-ről és egyéb rémekről szóló phrásisok nem egyebek tehát roszakaratu meséknél, melyeket föltaláltak, mert így illet bizonyos áramlatok boxerpolitikájába. Különben is jó lesz nem áztatni magunkat. Akárhogyan hunyjuk is be szemeinket, nyakunkon a pestis, az antiszemitizmus pestise. Muló csapás ez Magyarországon, de annál hamarabb muló, minél erőlyesebben védekezünk ellene.

W. S. Osztopán. Nem törvény, hanem szokás. Szó van különben a kérdésről Orach-Chajjim 585 alatt, ahol meg van írva, hogy pl. a balog (suta), vagy aki más okból nem élhet a jobb kezével, használhatja a tekiath sofárnál a bal kezét is.

Pilpulista. Épen az Atereth Zekénim (Orach-Chajjin második pontjához) írja, hogy csak a szabad ég alatt nem szabad hajadon fővel járni, szobában, vagy egyéb zárt helyiségben az ember bátran leteheti a kalapját.

F. G. Budapesten. Lesz még nekünk rosszabb hírünk is. Mennél többen fordulnak hozzánk ilyen kérésekkel, annál rosszabbá válik. Fognak tehát még cifrábban is szidni, de nem tehetünk róla, mert — bocsássa meg a merészségünket — valamennyi időt a lapunknak is kell szentelnünk. Különben Isten látja a lelkünket, az ön dolgában is el akartunk járni aznap, de soká tartott, míg a zsidó polgári iskolába egy szegény gyermeket be tudtunk ajánlani. Kis időt a zsidó tanítóképzőben is töltöttünk, hol szintén egy szegény fiu érdekében jártunk el, déltájt aztán a hitközségnél fordultunk meg (itt, sajnos, eredmény nélkül) egy állás nélküli tanító elhelyezése érdekében. Közben dél lett s már nem járhattunk el az ön dolgában. Mert — mint már mondtuk — valamicskét a lappal is kell foglalkoznunk. A helyzet ugyanis ez: Szerintünk az a parányi befolyás, melylyel rendelkezünk, nem a személyünkhez, hanem a lapunkhoz fűződik. Ha már most nem csinálunk lapot, hanem egész héten szegény emberek — igaz: méltó szegény emberek — dolgában futkosunk, vége a befolyásnak és még kevesebbet tehetünk, mint amennyit eddig tehattunk. Bocsásson meg azért, tisztelt szegény ember és ne szidjon olyan irtóztatóan. Talán még sem érdemljük azt a sok sértést.

H i r e k.

— **A konitzi gyilkosság.** A konitzi vérváddá fölfutt gyilkosság ügyét, a konitzi landesgericht szüneti büntető tanácsa f. hó 8-án, szombaton tárgyalás alá veszi. A 11.000 főnyi lakosságu városka határai n tul is feszült várakozzással kísérik a történendőket. Mert egy fiatal embert rettentő módon gyilkolták meg s mivel a tetteség gyanuja zsidóra irányul, vérvád-mesét csináltak az esetből. A mese tudvalevőleg hatott, voltak miatta zavargások nemcsak Konitzban, hanem nyugati Poroszország és Pommern számos helyén. Ez év jun. 10-ikén még a konitzi zsinagógát is lerombolták, a rendőröket megtámadták, amire azután a német császár egy batallion gyalogságot szállásolt be a városkába, a városka költségén. A katonaság még mindig Konitzban van. A gyilkossági esetet röviden a következőkben ismertetjük. Winter Ernő tizenkilencedik évében levő gymnazista volt, ki ácsmesterség

kitanulása után újra a konitzi gymnaziumba járt, hogy az egy évi önkéntesi jogot megszerezze. Márcz. 11. napján igen szép idő volt s a lakosság a szabadba igyekezett. Winter Ernő is, aki Lange pékmesternél volt ellátáson, ünnepi ruhában, Fischer Albertnél néhány szivart vásárolván, a szabadba igyekezett. Egy fiatal hölgy, akivel Winter együtt járt tánczórákra d. u. 4—5 óra között látta volna a fiatal embert abban az utcában, ahol a szivarokat vásárolta. Egy órával később 5—6 közt a vadászháznál Winter ismét találkozott volna ugyanazon hölgygyel, kinek társaságában akkor egy barátnője volt. Winter a város felé mentében a hölgyeket köszöntötte. Csakhamar esteledett, sőt öreg este lett, de Winter Ernő nem mutatkozott lakásán. Mivel másnap reggelig sem került elő, a lakásadó táviratilag értesítette a szülőket, hogy fiuk eltűnt. A szülők pár órával később már Konitzban voltak, keresték a fiukat, de hiába. Kedden márcz. 13-ikán, a város területén fekvő s a zsinagógától csak deszkakerítéssel elválasztott Mönchseenél, melyet akkor még jég borított, szintén keresték. A tő partján a jég alatt csomagot találtak, a melyben egy friss emberi törzs volt, de a fej, karok és lábak hiányoztak. Két nappal később az evangélikus temetőnél egy emberi kart találtak, melyről azt tették föl, hogy megtalálása előtt rövid idővel kerülhetett csak a temetőbe. Márcz. 20-ikán, keresték a Mönchsee mellett s ugyanazon helyen, ahol a törzset, megtalálták a felsőlábszárát is. Az egyes testrészek állítólag szakértelemre valló módon voltak egymástól elválasztva és teljesen vértelenek. Különösen ez az utóbbi körülmény adott támpontot arra a téves föltevésre, hogy »rituális gyilkosság« történt volna. Másrésről ez a vélemény merült föl, hogy Wintert valamely megbántott férj, apa, testvér vagy vőlegény sujtotta agyon, vagy pedig más női személyek és társaik rabolták ki és gyilkolták meg. A gyilkosságnak az orvosi látlet szerint teljesen meztelen állapotban kellett történnie. A fiatal ember ruháját óráját lánczát, inggobjait eddig egyáltalán nem lehetett megtalálni. Hiányzott továbbá a fej, a balkar, a jobb láb, a bal alsó lábszár és a legtöbb zsigerrész. A tettes fejére nagy díjat tűztek, melyet a belügyminiszter is tetemesen emelt. A Mönchseet is lecsapolták, de a többi testrészt nem találták meg. Husvét első napján d. u. három, 13—16 éves fiu a várostól mintegy 2 kilométernyi fekvő mezőn, a vadászház közelében levő erdőn játszott. Egy mulatóhely közelében valami vizmosásban egy darab papír ötlött szemükbe. Mikor azt elpiszkálták, észrevették, hogy a vízből vagy 3 centiméternyi »darab hus« áll ki. Az egyik fiu fölfordította a vélt húst és úgy mondja, hogy egy fejet látott. A három fiu a városba szaladt, hogy a rendőrséggel tudassa az esetet. Egy egész csomó hivatalos személy ment ki a helyszínére. A fejet egy munkás kivette a vízből s kosárba tette. Eközben papirdarabokat találtak, melyek állítólag megegyeztek a márcz. 13-ikán talált törzset borító papírral, s egy berlini lapból való papír is találtatott. A lelet helyének közelében egy női zsebkendő részeire is csakhamar ráakadtak, melyben egy A betű volt. A lelet helyén őrizetet hagytak, s másnap reggel folytatták a kutatást még pedig vizslák segítségével; de semmit sem találtak, közben jelentette az ügyészségnek a landesgericht kézbesítője, hogy nagypénteken d. u. Israelski volt gyepmestert (és nem cserepest, minek az Abdeckert az Alkotmányék fordítják) látta menni, amint a hátán valami gömbölyű tárgyat vitt zsákban. A volt gyepmester a város erdeje felé tartott. Egy óra múlva Israelski üres zsákkal, piszkos csizmában tért vissza, holott odamenet tiszta volt a csizmája. Az Israelskinél megejtett házku-

tatás semmit sem derített ki, de állítólag nagy ellenmondásokba keveredett s a felesége is vele ellentétesen vallott. Israelskit ezért annak gyanújáért, hogy a talált fejet ő vitte a lelet helyére s így a tettest, vagy a tetteseket bűnpártolta, elfogták. Israelski határozottan tagadja, hogy a gyilkosságról bármit tudna, sőt tagadja azt is, hogy nagypénteken zsákkal ment volna a városi erdőbe. A kézbesítő azonban határozottan föntartja állítását. Mivel a kézbesítő vallomását több tanu megerősítette, ennélfogva nem bocsájtották őt szabadon, hanem vád alá fogták. Ennek az Israelskinek dolgát fogják f. hó 8-án tárgyalni. Israelski 1848-ban született, zsidó vallású és vagyon ellen irányuló büntetért többször volt büntetve. Israelski állítólag korcsmáros is volt, de mert nagyon ivott, abban kellett azt a foglalkozást hagynia és sintér lett. Iszákosság miatt azonban ezt a foglalkozást sem üzhette, úgy hogy ezt a privilegizált mesterséget, melyet zsidóknak megengedni nem szoktak, szintén abban kellett hagynia s felesége és gyermekei keresményéből élt. Israelski mondja, hogy csizmát soha sem viselt, mert rossz a lába s ezért a szóban forgó nagy utat sem tehetett volna meg egy óra alatt. A tárgyalásra az ügyészség 19, a védelem 10 tanut idézett meg.

— Egy püspök üdvözlése. *Sevity* Mitrofan dr. bácssegyházmegyei görög kath. püspök aug. hó 29-én Moholra érkezett, ahol a lakosság felekezetre való tekintet nélkül, lelkesen fogadta. Megérkezési napjának délutánján a püspök tisztelgő küldöttségeket fogadott, köztük a moholi izr. hitközségét is, melyet *Grün* J. H. főrabbi vezetett eleje. A küldöttség szónoka, a főrabbi, figyelmet érdemlő magyar beszéddel üdvözölte a gör. katolikusok főpapját. Hivatkozott a szép egyetértésre, melyben Moholon a felekezetek egymással élnek s amely arra készítette a zsidó hitközséget is, hogy a görög katolikusok örömeiben osztozzék. Az egyházfejedelemben egyébként a hit és tudomány érdemes férfát üdvözölte, mert — ugymond — a mindenható Isten első teremő szava az vala: Legyen világosság, s az ő föl-kent szolgáltnak is legelső kötelessége: világosságot terjeszteni, de nem azt a világosságot, mely elvakít és sötét kétélyt hoz maga után, hanem azt a világosságot, mely világít és melegít egyaránt, mely felvilágosítja a hívők elméjét Isten és ember iránti kötelességeikről, szívüket pedig áthatja a szeretet melegével, szeretettel nem csak a saját hittestvér, hanem az emberiség iránt; szeretettel nemcsak a saját földbirtok, hanem azon mindnyájunknak közös föld iránt, amelyet édes hazának nevezünk. És ennek az igazi és áldásos világosságnak kiapathatlan kutforrása: a hit és a tudomány! Mert imigyen szól a szent írás: »Szövétnek a hittörvény és világosság a tudomány!«

A püspök erre — szintén magyarul — a következőképpen válaszolt:

Nagyon örülök a szép felekezeti egyetértésnek, melyet nemcsak, hogy kívánok, hanem a magam részéről is előmozdítok. Mi egy uton haladunk, egy nemes művön dolgozunk és ez: a vallásosság és hazaszeretet terjesztése. Mindnyájunknak nemzeti-ségi és felekezeti különbség nélkül kell munkálkodnunk a szeretett haza felvirágozásán. Még egyszer: köszönöm.

Azután még társalgott a küldöttség tagjaival; délután pedig meglátogatta a küldöttségek vezetőit, így a rabbit is, és kérte, hogy adja át köszönetét és üdvözlését az egész hitközségnek.

— **Nem szabad különválni.** Két év óta a gyetvai fiókhitközség azon fáradozik, hogy a zólyomi anyahitközségből kiváljék és hogy önálló orth. hitközséggé alakuljon. Egy Gyetván alkalmazásban volt metsző tudta a gyetvaikat arra bírni, hogy szakadást idézzenek elő az anyahitközségben és hogy az orth. irodához csatlakozzanak, mely az újdonsült hitközségben létesítendő intézmények fentartására kielégítő subvenció kieszközölését kilátásba helyezte. A jó és jámbor gyetvaiak lépre mentek és nemcsak az alapszabályokat dolgozták ki, hanem a losonczyi orth. rabbihelyettest papjukká megválasztották oly eddig ismeretlen feltétel alatt, hogy a megválasztott papnak a *székhelye tovább is Losoncz* marad. A gyetvaiak, ill. metszőjük és a megválasztott rabbihelyettes pap terveztek, de a vallás és közoktatásügyi miniszter közmegegyezésre végzett és a két évi önállóságra való törekvésnek az lett a vége, hogy a miniszter megtagadta az engedélyt. A jelentős ministeri rendelet a következő:

»Magyar Kir. vallás és közoktatásügyi miniszter.
54.091 szám.

Folyó évi július hó 11-én 604 sz. a. kelt felterjesztésére hivatkozással a gyetvai orth. izr. hitközségnek a zólyomi izr. hitközségből leendő kiválása és önálló izr. hitközséggé leendő alakulása, egyuttal bemutatott alapszabálytervezetének jóváhagyása tárgyában, megfelelő további intézkedés végett azzal küldöm vissza a Közig. Bizottságnak az összes iratokat, hogy a fentidézett felterjesztésében felhozott *nyomós okoknál* fogva a gyetvai orth. izr. fiókhitközségnek a zólyomi izr. hitközségből leendő kiválását és önálló izr. hitközséggé leendő alakulását meg nem engedhetem, s ez okból a bemutatott alapszabályokat a jóváhagyási záradékkal elláthatóknak nem találtam.

Budapest, 1900. évi július hó 30-án. A miniszter meghagyásából Gömör Öszkár s. k. ministeri tanácsos.

— **Rabbi-beiktatás Nagybittsén.** Welles Gyula dr. a nagybittséi hitközség új rabbija, a napokban foglalta el állomását. A hitközség előjárósága Trencsén-Tepliczig elébe utazott érkező lelkipásztorának. A Vágon való nehézkes átkelés után az előjáróság a pappal együtt a templom udvarára hajtatott, ahol nemcsak a hivek, a helybeli városi előjáróság és a szolgabíró is várakozott, hanem a környékbeli nyaralók is sokan, köztük hliniki *Neuberger* kuriai bíró. A templomudvaron fehér ruhás lányok fogadták a belépőket. Az egyik lányka csokrot nyújtott át a papnak, a másik meg szép kis beszéddel köszöntötte. A templom előcsarnokában *Tausz* Jakab körjegyző mondott az új papnak szíves istenhözöttat, mire az meghatóan válaszolt. A templomban történt bevonulás után a délelőtti imádság következett, melynek énekeire *Milini* és *Feldmann* kántorok láttak el. Majd Welles Gyula dr. szószék-foglalása került rorra, melyről elragadtatással nyilatkoznak azok, akik hallották. Welles dr. eddig Csurgón volt rabbi, ahol szintén nagyon megbecsülték kiváló képességet. Olvasóink mint lapunk munkatársára is szívesen emlékeznek rája. Este bankett volt, tartalmas felköszöntőkkel. Az ifjuság persze a tánczról sem feledkezett meg.

— **A román zsidók.** A román zsidó hitközségek küldöttei a napokban memorandumot nyújtottak át *Carp* román miniszterelnöknek, a melyben kifejtették, hogy a jelenlegi helyzet úgy a zsidóhitűek, mint az ország szempontjából hátrányos. Kéri ennél fogva, hogy a kormány engedje meg, miképpen a hitközségek reorganizálják magukat, habár csak oly formában is, mint az 1851-ben történt.

— **A soproni st.-qu. hitközség iskolája** az új tanévben megerősödve, meggyarapodva nyílik meg. Az

eddig kombinált 3. és 4. f. osztályt szétválasztották s az iskola új igazgatót kapott *Pollák* Miksa dr. személyében. A főbbi e fizetéssel nem járó állást több előkelő iskolaszéki és hitközségi tag kérelmére fogadta el s újabb tanúságot tett önzetlenségéről. Megemlítjük még, hogy a hitközség m. heti közgyűlésén *Hoffmann* Juliska k. a.-t tanítónővé választották és az első osztály vezetésével bízták meg.

— **Felhívás izr. testvéreinkhez!** Kaptuk és adjuk a következő magáért eleget beszélő felhívást: »Turdosin község mult hó 23-án nagyobb részében tűzvész martaléka lett. A leégett részen laktak hitközségünk legszegényebbjai, kiknek apró faházikóik földig égtek s kik az általános veszedelemben — éjnek idején — berendezésükből, ruházatukból mit sem menthetvén meg, a legnagyobb nyomornak néznek elébe.

Bár hitközségünk tehetősebb tagjai minden lehető elkövetnek a szerencsétlenek fölségélyezésére, 24 családnak jövőjét saját erejükből újból megalapítani képtelenek.

Azért is kérve-kérjük a hitközségeket és magánosokat, hogy kegyes adományaikat hitközségünk elnökehez küldeni szíveskedjenek, mely adományokat e helyen nyugtázni fogjuk Hitrokoni szeretettel *Az elnökség.*»

— **Az egyetemi ifjuság egykori vezére — pénzhamisító.** Valamikor nagyon híres ember volt *Takács* Zoltán. Nemcsak az egyetemi ifjuság bálványozta, hanem a főváros és az ország lakossága is szívesen emlegette a nevét. A kitűnőség antiszemita lett, a budapesti egyetemre ő vitte be először az antisemitizmust, azután egy szerencsétlen sikkasztó banktisztviselő lopott vagyonát kezelte el, s miután ezért börtönbüntetését kiállotta, száz-as-hamisításra vetemedett. Ezért a héten, csütörtökön, tartóztatták le. Minő carrier az antisemitizmus lejtőjéről lefelé! A ki akar, okulást is olvashat ki belőle; a ki nem, annak ugys hiába beszélne.

— **A templomban.** Tilburgból (Hollandia) rettentő esetet jelentenek. Az ottani katolikus templom szolgálja ugyanis a templomban meggyalázott és meggyilkolt egy 12 éves leánykát. De még ennyivel sem érte be, hanem a hullát is a templom kályhájában égette el. Már most tessék csak elképzelni, ha ehhez csak távolról is hasonló eset fordulna elő, nem is zsidó templomban, de csak egy zsidó templomszolgánál: mit írna erről az »Alkotmány« és bajtársai? Így bölcsen lapitanak.

— **Halálozások.** A pécsieknek s még inkább a környék gazdasági életének gyásza van. *Ullmann* Károly, a pécsi kereskedő-társadalom egyik vezető embere, 48 éves korában elhunyt. Csak negyvennyolc éves volt, de 24 évig volt főnöke bankházának. Tekintélyét és a közgazdasági életben elfoglalt helyét megismerteti az a körülmény, hogy a pécsi kereskedelmi és iparkamarának al-elnöke, az osztrák-magyar banknak cenzora, a pécsi kir. törvényszéknek ker. ülnöke, a városi képviselőnek tagja volt. Sokoldalú tevékenysége nem maradt ismeretlen s 1897-ben a király részéről is elismerést hozott a számára a keresk. tanácsosi czimben. Halála nem váratlanul köszöntött be. Szívujj volt, mely baja tavasszal felujult. Nauheimban keresett gyógyulást, de hiába; egy héttel előbb gyöngéledve érkezett haza s egy hét alatt befejezte földi pályafutását. Özvegye és két gyermeke maradt, kiknek gyászában Pécs város egész társadalma osztozik. A temetés f. hó 7 ikére esett.

Temesváron *Weisz* József váltóüzlet és pamutszövő gyártulajdonos hunyt el a héten magas korban, 77 éves korában. A meghaldogult öcséje volt néh. *Weisz* Bernát Ferencnek az iskolai takarékpénztárak ösmert kezdeményezőjének. Ritka becsületes, szolid kereskedőnek ismerte mindenki. Gyárában, melyet csak pár éve, hogy alapított, sok szegény leánynak nyújtott tisztességes keresetet.

Két fia és egy leánya, férj. *Klein* Izsóné maradt. A temetés szerdán volt.

Özv. *Weisz* Mórné, szül. Blum Ernesztina, egy jólleltű urnő, f. hó 2-ikán 67 éves korában jobblétre szenderült a fővárosban. Kiterjedt nagy család siratja, melynek gyászában osztozni, a f. hó 5-iki temetésén igen sokan jelentek meg. Az elhunyt nemes tulajdonságait *Kohn* Sámuel dr. pesti főrabbi méltatta szívéhez szólóan.

Özv. *Rubin* Henriknét, Rubin József, ösmert szegedi nagyiparos édes anyját, ki sok jót tett életében, 85 éves korában magához szólította az Úr. Halalos ágyát több gyermeke, unokája és dédunokája állotta körül.

— **A szultán jubileuma és a zsidók.** II. Abdul Hamid török szultán szeptember 1-én ünnepelte trónra-leptének negyedszázados jubileumát. Alattvalói közül a zsidók is nagyban hozzájárultak fenkölt lelküuralkodójuk ünnepléséhez. *Danon* Abrahám rabbi, a konstantinápolyi rabbiiskola tudós igazgatója, héber és török nyelven pompás verses föliratot készített, melyet a török zsidóság nevében a konstantinápolyi zsidó hitközség nyújtott át. A fölirat »megilla« alakjában készült, igen értékes drágakövek díszítik. A török zsidók ezenfölül a jubileum alkalmára zsidó kórházat is építettek Konstantinápoly városának Balta városrészében. Az építés maga 300,000 frankot igényelt. Az új humanitárius intézményt szeptember másodikán adták át rendeltetésének.

— **Rothschild Alfonz (Adolf) báró végrendelete** most került nyilvánosságra egész szövegében. Mint ismeretes a korábbi közlésekből, ez a párisi Rothschild milliokat hagyott pénzben és műtárgyakban francziaországi jótékony intézményekre és nyilvános gyűjteményekre. Ezenkívül nagy összeggel támogatta Olaszország és Németország szegényeit, természetesen a zsidó hitközségekről és intézményekről sem feledkezvén meg. A nápolyi hitközség 100,000 lírát kapott. Egy szegény gyermekeknek szánt iskola föllállítására Nápolyban 100,000 lírát, egy nápolyi zsidó kórház föllállítására pedig 50,000 lírát hagyományozott a báró. Egy iskolára Genfben 50,000 frankot, Majna m. Frankfurt szegényeinek 100,000 frankot, Nápoly jótékony intézeteinek 100,000 lírát, Genf jótékony intézeteinek 50,000 frankot, a nápolyi szegényháznak 5000 franknyi évjáradékot s a vakok intézetének Frankfurtban szintén 5000 frank évjáradékot hagyott. Ezenkívül a genfi gyermek-kórház 200,000 frank évjáradékot, a genfi szegények 100,000 frankot kapnak. A genfi kanton oly szegény munkás családjai javára, akik a családfő halála folytán nyomorba jutnak, 5000 frank évjáradékot rendel a testamentum. Az elhunyt báró Genf melletti villáját 80,000 franknyi járadékkal szemészeti intézet létesítésére hagyta. A pótvégrendelet szerint ezen alapítványra még 80,000 frank évjáradék és 525,000 frank tőke szállott.

— **Főispán a szent egyesületben.** A szabadkai Chevre-Kadisa *Schmausz* Endre főispánt tiszteleti tagjává választotta. Az erről szóló diszoklevelet e héten nyújtotta át neki egy hat tagú küldöttség, a melyet *Geiger* A. Mór vezetett.

— **Felekezetek együttműködése Szegeden** A szegedi belvárosi temetőbizottság, mely a várostól nyeri mandatumát, elhatározta, hogy a sirok öntözésére artézi kutat kellene furatni. A tervek és költségvetés elkészítése során fölmerült az a kérdés, hogy nem lehetne-e az artézi kutat az egymás mellett levő különböző felekezeti temetők részére együttesen készíttetni? A kérdésből a felekezeteknek egy szép türelmi ténye fejlődött ki, mely manapság mindenesetre Magyarországon is figyelmet érdemel. A r.-k. temetőbizottság ugyanis átírt az izr. és szerb hitközségekhez, hogy csinálják együttesen a

munkát és küldjenek megbizottakat. Az átírat a kívánt eredményüvel járt s a különböző-felekezetek megbizottai, közöttük a zsidó hitközségei is, megállapították az artézi kut tervét és költségeit s az építési engedélyt is együttesen kérték a várostól.

— **Új könyv a circumcisoról.** — Igen érdekes és aktuális könyv jelent meg e héten magyar nyelven Dr. *Mittelmann* Bernát gyakorló orvostól a körülméletéről, egyaránt megvilágítván a kérdés eredetét, történetét és főleg orvosi műtétét. Fenntartjuk magunknak a jövő hétre a mű behatóbb ismertetését, melyre rászolgált. Addig az illető közönség figyelmét felhívjuk a valóban alapos munkára, melyet az érdemes szerző végzett.

— **A kun-madarasi orth. hitközség** f. hó 3-ikán kettős ünnepet ült. Alkalmul az szolgált, hogy az egyik tanító, *Degner* Márton, ki 41 évi tanítói működéséből 31 évet a kunmadarasi iskolánál töltött, nyugalmába vonult, továbbá az, hogy két új tanerő Gyarmati Samu és Czeizler Ilona k. a. tanítók elfoglalták állásukat. Mind a három tanerő megtisztelését czélozta az ünnepség, melyen a hitközség színe-java részt vett. A bucsuzó és az érkező tanerőket *Scheiner* Ferencz dr. iskolaszéki elnök emelkedett hangon méltatta.

— **Megjelent. Hittan nép-és polgári iskolai izr. tanulók számára.** Különös tekintettel a nem magyar ajku iskolák növendékeire. Irta: *Buxbaum* Jakab, kismartoni tanító, I rész. Ára füzve 44 fillér, kemény kötéssel 56 f. II rész. füzve 44 fillér kemény kötéssel 56 fillér. Kapható csak a szerzőnél.

— **Szombatos imádságok.** Irta *Hazai* Hugó. A szombatosok történetét, azok templomi imáinak ismertetését magában foglaló, ezen igen érdekes füzetet, melyben számos szombatos »nota« és imádság (egy ima, fotografia után készült facsimilében) van közölve, 46 fillér beküldése ellenében bérmetve küldi meg a szerző. (Budapest, VI., Vörösmarty-utca 75.)

* **Igen fontos!** Egy új, 12 év óta kipróbált és biztos sikerű gyógmód hódít kiválóan azok körében, kik valamely régi (krónikus) betegségben szenvednek és bajuk ellen eddig hiába kerestek enyhülést és gyógyulást. Ezen bevált és biztos hatású gyógmód a vérgyógyászat, hemopatia. — E gyógmód feltalálója Dr. Kovács I. fővárosi orvos, a kinek Budapest, V., Váczi-körút 18. sz. alatti rendelő intézetét tömegesen felkeresik mind azok, akik asztma-, köszvény-, szív-, gyomor-, bél-, hólyag-, ideg- és agybántalmakban, vér-, vagy bőrbajban szenvednek. Évente sok száz teljes gyógyulás! — Dr. Kovács házon kívül is kezeli meghívásra vidékre is meg és díjazott levelekre készségesen válaszol.

* **Mázoló munkák elkészítését,** nevezetesen új- és renováló épületek, valamint lakások, bolt-, kávéház- és vendéglőberendezések, mindennemű butorok mázolását és ezzel kapcsolatos fautázati (Flader), márványozási- és aranyozási munkákat szakszerű kivitel- és jutányos árak mellett elvállal helyben és vidéken *Honig Miksa és társa*, Budapest, VII. ker., Rottenbiller-utca 15. szám. Telefon.

* **Borbevásárlásokat** tudvalevőleg legjobban a szőlősgazdánál vagy a szőlőbirtoktulajdonosnál lehet eszközölni. Erre való tekintettel saját érdekükben figyelmeztetjük a vendéglősöket s valamennyi érdekeltet, hogy a *Tisza* Lajos-féle pinczékben, *Sopronban* a legjobb borok vannak beraktározva. A Tisza-féle terjedelmes szőlőgazdaság nincs bérbeadva, hanem házilag kezeltetik s a kitünő, saját termésű borokat, írásbeli jótállás mellett, maga a szőlőkezelőség árusítja. Homoki borok feljavítására a soproni zamatos bor tudvalevőleg a legalkalmasabb.

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz.

Budapest, VI., Teréz-körút 40—42. sz.

1900. évi augusztus hóban 1231 jutalékrész irattatott be és nászjutalékok fejében 36.528 kor. 35 fill. fizettetett ki. 1900. január hó 1-étől augusztus hó 31-éig beírt összes jutalékrészek száma 9823 és a kifizetett nászjutalékok összege 301.154 kor. 46 fill.

**Legismeretesebb
magyar
gyártmány.**

Gőzcséplők

Minden az összes gazdasági gépszakmába vágó
felvilágosítással és tanácscsal,
ugyszintén
általános árjegyzékkel
vagy részletes
költségvetéssel,
szívesen és díjmentesen szolgál

Első Magyar Gazdasági Gépgyár
részvény-társulat.

Gyártelep: Budapest, külső váci-út 7. szám.

Czimre ügyelni tessék!

A pesti izr. hitközség előjáróságától.**Hirdetmény.**

A Dohány-utcai templomi és Rombach-utcai zsinagógai imaszéktulajdonosoknak a bérbeadást, a bérletnek a bérbevitt erre nem hivatott közbenjárók beavatkozása nélkül kívánván lehetővé tenni, az ez idei főünnep előtt úgy intézkedtünk, hogy a bérbeadandó tulajdonulások is lehetőleg bizottságunk által adassanak bérbe.

Felkérjük ennél fogva mindazon Dohány-utcai templom és Rombach-utcai zsinagóga imaszékbirtokosokat kik imaszékeiket bérbeadni kívauják, hogy ebbeli szándékukat az imahelyek megjelölése mellett, szóval vagy írásban a pesti izr. hitközség központi hivatalában (VII., Sip-utca 12, I. em. 11) legkésőbb 1900. szept 18-ig bejelenteni szíveskedjenek.

Mindazokat pedig, kik Dohány-utcai templomi imaszékeket kívánnak bérelni, felkérjük, hogy a bérlet végett 1900. szept. 16-tól kezdődőleg d. e. 9—12-ig és

d. u. 3—5-ig a VII. ker., Sip-utca 12. I. 12 sz. a. ülésező bizottságunkhoz, míg a zsinagógai imaszékbérlet végett ugyanazon időben a Rombach-utca 7. szám a. ülésező bizottságunkhoz fordulni szíveskedjenek.

Budapest, 1900. szeptember hóban.

*A pesti izr. hitközség előjárósága.***A pesti izr. hitközség előjáróságától.****Hirdetmény.**

A közelgő zsidó főünnep alkalmából ezennel közhírré tételük, hogy a dohány-utcai templom, a Rombach-utcai zsinagóga, továbbá a Wesselényi-utcai fiúiskolai imaterem és a sip-utca leányiskolai imaterem imaszékeinek bérbeadása 1900. évi szeptember hó 16-án (vasárnap) kezdődik, s naponként d. e. 9—12-ig és d. u. 3—5-ig fog folytattni.

Bérbeadási helyiségek :

I. dohány-utcai templomi imaszékekre nézve: VII., sip-utca 12. I. em. 12. — II. Rombach-utcai zsinagógai imaszékekre nézve: VII., Rombach-utca 7. — III. Wesselényi utcai isk. imaterem imaszékekre nézve: VII., Wesselényi-utca 34. — IV., sip utcai isk. imaterem imaszékekre nézve: VII. sip-utca 12 (leányiskola).

A dohány-utcai templom és Rombach-utcai zsinagóga múlt évi imaszékbérleti a megfelelő imaszékekre vonatkozólag a kibérleti idő első három napján elsőbbséggel bírnak.

Budapest, 1900 szeptember hó

*A pesti izr. hitközség előjárósága.***A hajdu-nádudvari orth. izr. hitközségtől.****Pályázat.**

A hajdu-nádudvari orth. izr. hitközség osztatlan hat oszt. elemi iskolánál betöltendő tanítói állásra ezenel pályázat hirdettetik.

Évi díj 1040 korona, természetbeni lakás. Föltételek: egy évi próba, a meghívottak személyes megjelenése próba-előadásra, költség csak a megválasztottnak térítettik meg.

Oklevél, valláserkölesi és eddigi működési bizonyítványokkal felszerelt pályázati kérvények, melyben a családi állapot is feltüntetendő, f. hó 15-ig alulírott iskolaszéki elnökhöz küldendők.

Kelt Hajdu-Nádudvaron, 1900 szeptember 3-án.

Dr. Halász Sándor,
iskolaszéki elnök.

A füzes-gyarmati orth. izr. hitközség előjáróságától.**Pályázat.**

Magyar tannyelvű izr. iskolához oly vallásos, izr. egyén kerestetik, ki magyarul s németül tökéletesen ír s beszél, vallásoktatásra s a héber szöveg magyarázására és ezeken kívül az egyházi teendők végzésére vállalkozik.

Fizetés évi 600 korona és a fürdőgondozással együtt járó mellékjövedelem. Az állás október hó 1-én elfoglalandó.

Ájánlatok a füzes-gyarmati izr. hitközség elnökségéhez intézendők.

Kelt Füzes-Gyarmaton (Békés m.), 1900. szept. 2-án.

Polgár Béla,
izr. hitk. elnök

Zsidó nevelőnő

3 gyermek mellé kerestetik. Az elemi osztályú tantárgyak oktatására képesítvénye okvetlen szükséges.

Fizetés: 600 korona és teljes ellátás.

Ajánlatok »Goldschmiedt B. VII., Rózsa-utca 46. sz.« címre küldendők.

Ülőhely,

I.só osztályu, a dohány-utcai templomban megvételre kerestetik.

Ajánlatok az »Egyenlőség« kiadóhivatalába intézendők.

Egy rabbi keres

tizenharmadik életévét betöltött fia számára tanonczállást szombaton zárt üzletben, vagy órák-ékszerésnél. »K. R. M.« alatt beérkező ajánlatokat szíveseségből továbbít A kiadóhivatal.

Nevelőnői állást

keres izr. 20 éves, hajadon nő, ki a tanítóképző intézetet és a polgári iskolát kitűnő sikerrel végezte és egy évig mint nevelőnő már működött.

Czim: özv. Singer Karolin Pécs, Márton-utca 11 sz.

Német nevelőnő,

(izr.) kerestetik Kolozsvárra két a nyilvános iskolába járó 11 illetőleg 12 éves leány mellé. A francia nyelv ismerete feltétlenül megkívántatik. — Vallásos szülők gyermeke, vagy esetleg olyan, ki zongorázni is tud tanítani, előnyben részesül. — Ajánlatok — a fizetés nagyságának megjelölése mellett — e lap kiadóhivatalához intézendők f. é. szeptember hó 15-ikéig.

Ajánlkozás.

Egy a népnevelés és tanítás terén sok évi gyakorlattal bíró kiváló tanférfit a magyar, német és héber nyelv, általában minden elemi és polgári iskolai tantárgy — alapos és sikert biztosító — tanítására ajánlkozik.

Szíves megkeresések »Lelkiismeretes tanító« jelige alatt kéretnek e lap kiadóhivatalába.

Vallásos szülők figyelmébe!

Egy vidéki nyugalmazott izr. tanító, ki most itt Budapesten lakik és kitűnő bizonyítványokkal rendelkezik, előkelő izr. családnál d. u. 5—7 között elvállalná elemi vagy alsóbb középiskolai gyermekek házi tanítását.

Az illető tanító nagy gondot fordítana a gyermekek vallásos nevelésére és mint gyakorlott héber paedagogus különösen a héber tantárgyakban sikeresen tanítana.

Mint volt német hírlapíró a német nyelv tanításában a legbiztosabb sikert ígérheti.

Becses megkeresések »Zsidó tanító« czim alatt e lap kiadóhivatalához intézendők.

Izraelita nevelő

elemi iskolai fiú mellé correpetitorul ajánlkozik. V., Lipót-körút 30. sz., I. em. 14.

Öregek és ifjak részére!

A „Jüdische Humorist“.

A híres rajeczi és dubnoi adomázó »MAGID« 500 válogatott rendkívül szellemes és szorakoztató elmés adomái és párbeszédei. Továbbá pompás élecek és bonmók, több más híres autoritásoktól u. m: Sofer R. M., Minz R. M., Rappaport, Horowitz, Frankel, Svab, Fassel, Meissel, Wahrman és sok magyar tudóstól.

Egy beküldött forintért kapható bérmentesen szállítva, a szerző és kiadó által

DESSAUER GYULA, Budapest, Váci-körút 22. sz.

Figyeltetés.

Akik két rendbeli Machzór-jaimat (a három- vagy kilencz-kötettest) megszerezték vagy jövődében meg akarják szerezni, ezzel arra figyeltetem, hogy a valódi Füredi-féle Machzórok már 4—5 évvel ezelőtt teljesen elkelték. — Amely Machzór azóta Füredi-féle gyanánt szerepel, az az én volt (most már »végzett«) kiadóm »tévedése« folytán került forgalomba. — Ez a »tévedés« úgy csinálódott, hogy a Füredi nevet minden teketória nélkül más fordításának a czimlapjára nyomatták. — Mindez persze csak »tévedés«-ből történt. Volt kiadomat annak idején be is pereltem e miatt, de közben vagyonbukott lett és így keresetemtől el kellett állnom. — Akik Machzórjaim ujból való kiadására vállalkozni szándékoznak, szíveskedjenek ezt szóval vagy levélben tudtomra adni. Lakásom: Budapest, VIII. ker., József-körút 15. szám. Füredi Ignác.

Héber-Magyar Szótár

kitűnő praeparatió Mózes öt könyvéhez

fejezetek szerint nyelvtani magyarázatokkal, a tanuló ifjuság számára írta: Stricker Simon.

Ára kemény kötésben 1 korona. Bérmentés postaküldés 20 fillér. Megrendelhető a szerzőnél Baján és minden könyvkereskedésben.

„A V é r v á d.“

Megjelent és szerző, Báttaszéki Lajos-nál Budapesten, V., Váci-körút 12, megrendelhető: »A V é r v á d« című munka, melyben kimutatja ezen vád alaptalanságát. — Ára bérmentve: egy korona. Rabbi urak vagy hitközségi elnök urak tiz példányt egyszerre nyolcz koronáért rendelhetnek. — Könyvkereskedő urak a szokásos rabbat mellett az »Országos Központi Községi Nyomda Részvény-Társaság« utján (Budapest, VI., Váci körút 61. sz.) kaphatják.

HIRDETÉSEK.

Máchászé Izrael, Történet, Liturgia,

Időszámítás és Hittan,

az izraelita ifjuság számára, első és második kiadás.

Ára 30 krajczár, iskolák számára 40% árengedmény.

Kapható a szerzőnél:

Grósz Gusztáv, nyugdíj. tanítónál, Győrött.

KOHN ARNOLD

sírköraktára

BUDAPEST, VII. ker., Károly-körút 15. sz.

SIREMLÉKEK

minden ár és kivitelben, áthelyezések exhumálásoknál.

Javítási munkák a temetőben.

Telefon: 18-76.

Sternberg és Társa

könyvkereskedés-
és arany-hímző műhelye
BUDAPEST,

Király-utca 8. sz.

Dús raktár ima- és héber
= tankönyvekben. =

ראש השנה alkalmával

מחזורי ünnepi imakönyvek, az első négy kötet
frt 1.50—3.50-ig, egy vagy két kötet frt 1—150-ig,
magyar, német illetőleg német-héber fordítással, kilencz
diszkötésben frt 3.50—10-ig.

מחזורי tiszta gyapjú, legjobb minőségű frt 1.50—10-ig.
Selyem frt 2—15-ig.

Arany- és ezüst-paszománt עטירות 60 kr.-tól 10 frtig.

Aranyhímzet fehér imasapkák 80 kr.-tól 3 frt.g.

Imakönyvek menyasszonyok számára, elismert gondos kiál-
lításban frt 1—10-ig.

שפירות hibátlan frt 3—10-ig. — ספרי תורה új- vagy
használt állapotban.

Esrogim, Lulewim és Hadasim

אתרוגים לולבים הדסים

legjobb minőségben és legolcsóbb árban.

Elvállalok továbbá arany- és ezüst-hímzésű munkákat,
melyeket saját műhelyemben, a legfinomabb aranyszállak-
ból, a legművészebb kivitelben készítek.

SZERFŐLÖTT OLCSÓ ÁRAK.

Nagyvárad Kereskedelmi Csarnok.

A NAGYVÁRADI

FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLA,

melynek végbizonyítványa

egyévi önkéntési katonai szolgálatra
jogosít

és melynek eddig végzett tanulói legelsőrendű
kereskedő, gyári, bankari és pénzügyi cégek-
nél, posta, távirdai, vasúti és egyéb közhivatalok-
ban nyertek alkalmazást,

1900. szeptember hó 1-én XIII. évfolyamát
nyitja meg.

Az intézetet a múlt iskolai évben 120 tanuló
látogatta, köztük 47 vidéki, kiknek jó csalá-
doknál való elhelyezése ügyében az iskola-
igazgató készséggel jár a szülők kezére.

Minden iránt tájékoztató évi jelentés levelezőlapon
tett kérdésre azonnal megküldetik.

Nagyvárad, 1900. évi július hó.

Dr. Hoványi Géza,
iskolabizottsági elnök.

„THE GRESHAM”

életbiztosító-társaság
LONDONBAN.

Magyarországi fiók:

BUDAPEST,

V., Ferencz József-tér 5—6. sz.,

a társaság házában.

A társaság vagyona 1898. decz. 31-én kor. 168,924.140.—

Évi bevétel biztosítások és kamatból
1898. évi december 31-én > 29,765.473.—

Kifizetések, biztosítási és járadéki szer-
ződések, valamint visszavásárlások
stb. után a társaság fennállása
óta (1848) > 362,853.507.—

Az 1898. évben a társaság 6612 köt-
vényt állított ki > 58,680.009.—

összeg értékekben.

Prospektusokkal és díjtáblázatokkal,

melyek alapján a társaság kötvényeket kiállít, továbbá
ajánlatokkal díjmentesen szolgál a magyarországi- és a
keleti fiókja Budapesten, valamint ennek ügynökei a
fiók minden nagyobb városában.

GANZ és TÁRSA

vasőnöde

és gépgyár részv.-társulat Budapesten.

KÉSZIT:

A) Gépeket és építési munkákat, teljes malom-
berendezéseket, vasúti kocsikat és vasúti föl-
szereléseket, transmissiókat.

SPECIALITÁSAI:

B) Kéregöntvény vasúti kerekek, váltók, zuzó-
művek, hengerek és ágyugolyókhoz.

Hengerszékek kéregöntetű hengerekkel mind a
finom malmászathoz, mind pedig a parasztra őrléshez.

Facsiszóláshoz, papir- és cellulóza-gyártáshoz való

GÉPEK.

Vizkerekeket nagy sikerrel potló
TURBINÁK.

Villamos világítás nagy távolságra is a mólortól.

Zsilipek, csővezetékek, frictiós kapcsolások, rotatiós dynamo-
méterek, — ACZÉLÖNTVÉNYEK.

A Kossuth Lajos-utca 18. sz. alatti
városi irodánkban

mindig tartunk és választékokat világító testekből és
lámpákból a legkülönbözőbb kivitelben, a hol saját rend-
szerű elektromos, gáz- és petroleum-motoraink és dynamo-
gépeink is megtekinthetők. 62

Füredi Ignác

(lakik: Budapesten, József-körút 15)

következő könyveit ajánlja t. kartársai (ill. iskola-igazgatók, iskolaszékek, rabbik és hitközségi előljárok) becses figyelmébe és pártfogásába.

Számtani példatár, 5 kötetke, *miniszterileg* engedélyezve (6. kiad. Nagel), kötve 20—20 kr. — Nyelvtani példatár, 3 köt. (Franklin-T. kiad.), kötve 20—25 kr. — Rendszeres Magyar Nyelvtan antitarbarussal, »általánosan engedélyezve« (Révai testvérek), 3-ik kiad. 60 kr. — Hazai és általános Földrajz (14. kiad. Dobr.-Franke), kötve 24 kr. — A Magyarok Története (18. kiadás. Dobr.-Franke), 24 kr. — A Természettörténeti Elemi (Kókai), kötve 20—30 kr. — Kisebb és nagyobb Világtörténet jellemképeken (Singer-Wolfner és Révai testvérek) 40—60 kr. — Ugyanaz *németül* is (Révai testvérek) 50 kr. — Első oktatás francia nyelvben, (Révai test.) kiejtéssel; kötve 30 kr. — Prakt. franz. Sprachlehre, gebunden 30 kr. — Prakt. ung. Sprachlehre, 2 Aufl. (Révai testv.) 36 kr. — Héber-Magyar Szidur, kötve 50 kr. — Jósua és a Birák, kötve 60 kr. — Luchász Hap'ölím, 2. kiadás (Geyer O.) kötve 20 kr. — Rousseau: Emil vagy a nevelésről, 2. j. kiad. (Franklin) 3 frt. — Magyar machzór 3 kötetben 2 forint 50 kr. — Teljes héber-magy. Machzór 9 kötetben, (Löwy) 4 frt. — Magyar-német és német magyar Szótár. (Franklin) füzve 1—1 frt. — Magyar-német Zsebszótár, füzve, 60—60 kr. Magyar-német és német magyar Beszélgetések (Franklin), kötve 1 frt. — Deutsche Sprachlehre für Volksschulen »ált. engedélyezve« (Franklin), kötve 30 kr. — Idegen szótár, kiejtéssel (Franklin), kötve 1 frt. — Magy. Nyelvkalauz, (sajtó alatt) 1 kor.—.

Művirág, művelél és a művirágkészítéséhez szükséges

alkatrészek,
præperált pálmák
gyári raktára.

SCHNEIDER D.
BUDAPEST,
VIII., József-körút 62. sz.

SCHLICK-FÉLE

Vasöntőde és Gépgyár Részv.-Társ.
BUDAPEST.

Gyár és irodák:

VI., Külső váczi-út 29—37. sz.

Ajánlja magát következők készítésére és szállítására,
ugymint:

vashidak és tetőszerkezetek,
szögecselt és hengerelt vastartók,
gőzkazánok és gőzgépek, zsilipek,
átereszek

kiváló jónak bizonyult rendszer szerint,
kör-szivattyúk és vízvezeték-csövek
minden nagyságban.

Főlhúzó kézi-, víz- és gőzerőre.
vasúti kocsik.

»REFORM« viztisztító készülékek (Popelka szabadalma).

BINÉTER MANÓ

Budapest, VII., Károly-körút 13. sz.

Ajánlja régi jó hírű

SÍRKŐRAKTÁRÁT

óriási választékban a legjutányosabb gyári
árak mellett.

Szombaton és ünnepnapokon zárva.

KULCSÁR és TÁRSA bronzárú- és csillárgyára

Sürgönyözim:
»Csillárgyár«.

BUDAPEST, VI. ker., Desewffy-utca 11. szám.

Telephon 13—79.

Templomcsillárokból különlegességek, a legegyszerűbbtől a legdíszesebbig.

GÁL IGNÁCZ ÉS TSA

férfi-szabók

BUDAPEST, VI., Váci-körút 21. szám,
Ó-utca sarok, Ipar-udvar.

Legolcsóbb bevásárlási forrás.

! LEGUJABB!

120 korona készpénzfizetés mellett mérték szerint

1 őszi v. téli öltöny, 1 őszi felöltő v. téli kabát.

A szövet tetszés szerint választható. Évi lakóknak 20 kor. havi részlet.

KÓSER BOR.

Villányi szőlőbirtokomon circa 250 mtrm. nemesített és finom, többnyire fekete szőlőtermésemet, továbbá a pécsi telepemén 500 mtrm. többnyire fehér szőlőből álló termésemet ajánlom kóser borral kereskedőknek.

A szőlő birtokaimon mindenkor megtekinthető.

Szüretelést szeptember vége felé meg lehet kezdeni.

Érdeklődők szíveskedjenek hozzám fordulni.

Teleki Zsigmond,

császári és királyi udvari szállító, Pécs.

NOBEL KÁROLY FIAI

bőrönd-, nyereg- és szijgyártók,

BUDAPEST,

VI. ker., Váci-körút 3 sz.,
utányos árak mellett ajánlják készítményeiket, mint:

nyergek, lószerszámok, utazó kofferek, utazó-, vadász-, és iskola-bőröndök, továbbá bőrdíszmü cikkek, nevezetesen:

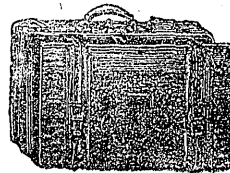
szivar-, névjegy-, pénztárczákat.

Tartalékos tiszték

nyeregfelszereléseket kölcsönbe kaphatnak,

Használt ló- és nyereg-szerszámokat mindig raktáron tartunk.

Teljes tisztelettel NOBEL KÁROLY FIAI.

10—25% olcsóbb mint bárhol!

Kaphatók minden alaku

márvány, gránit és syanit remek kivitelű

SIRKÖVEK

dús választékban.

LÖWY JÓZSEF,

BUDAPEST,

II. ker., Fő-utca 98. szám.

מיט 10—25% בירדיגער וויא איבעראלד דעווי יאזעם.
גראבשטיינלאגער אום שבת אונד יו"ט געשפערט.

Weiner és Grünbaum Budapest, Váci-utca 2.

Egyéves önkéntesek részére küld díjtalanul árjegyzéket.
Egyéves önkéntesek részére készíti a legelegánssabb egyenruhákat.
Egyéves önkéntesek részére sorozási kérvénymintákat díjtalanul küld.
Egyéves önkéntesek részére legolcsóbban készíti az egyenruha-főlszerelést.
Egyéves önkéntesek rész. minden katonai ügyben díjtalanul ad fölvilágosítást.
Egyéves önkéntesek rész. ujabban kiadott útbaigazítási könyvét díjtalanul küldi.

Weiner és Grünbaum Budapest, Váci-utca 2.

Támogassuk a hazai ipart!

Rochlitz A. Dávid

első magyar ablakredőny-gyára
BUDAPEST,

VII. ker., Nefelejts-utca 62/E.

Készít: zsalut, csínvat- (Gradl)- és fasodrony-redőnyöket, szebben, jobb minőségben és olcsóbban, mint minden más külföldi gyáros.

Az új iskolaév beálltával

ajánlja szabad. iskolatáskáit fasodrony-szővetből. — Kereskedőknek ismételtárúsításra, jutányos feltételek mellett.

Ezen cikk újdonságánál, meglepő csínosságánál és jutányosságánál fogva nagy kellendőségnek néz elébe.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve. — Ügynökök kerestetnek.

POLGÁR SÁNDOR

egyetemen gyakorlott

kötszerésznél

BUDAPEST,

VII., Erzsébet-körút 50. sz.

Legelőnyösebben beszerezhetők orvosi-, sebész- és betegápolási eszközök. Gummiáruk, kötszerek, fecskendők stb.

Újdonság! Legújabb találmány Polgár-féle cs. és kir. szabadalmazott sérvkötő. a legelőnyösebb e téren.

מוהלים mohelim urak részére, körülméletési kések, biztonsági lemezzel, ugyisintén dús raktár az összes orvosi műszerekben és aczélárukban.

Valódi francia különlegességek (óvszerek) F. BERGUERAND FILS párisi gyárából.

Utánzás ellon védő 16303. sz. alatt.

(Fenti címre ügyelni tessenék.)

Részletes képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Hegyi Samu és Fesztvére

ajánlja saját készítményű

*** fehérneműit és úri divatcikkeit ***

BUDAPEST,

VI. ker., Andrásy-út 11. szám.

GEYER OSIÁS

könyvkereskedésében

BUDAPEST, Király-utca 20. sz. a.
kapható:

Selyem talisz, fiúk részére korona 4.50, 7 koronáig.
urak részére korona 9.—, 45 koronáig.
Gyapju talisz, fiúk részére korona 3.60, 4.80 koronáig.
urak részére korona 4.—, 40 koronáig.
Arany paszománt (Atara), 3—6 koronáig.
finomabb mennyiségből, 6—16 koronáig.
Ezüst paszománt (Atara), 3—10 koronáig.
lengyel mintában 6—25 koronáig.
Machzor, ünnepi imakönyvek, az első négy kötet, 3—6 koronáig, magyar, német illetőleg héber-német fordítással, 9 díszkötésben 6—20 koronáig.
Ima-sipkák fehér selyemből, arany paszománttal díszítve 1.60—6 koronáig.
Füredi, »Héber ige- és névragozás tabellái« 40 fillér.
Kiss dr., »Haszkára« emlékezők könyve, gyászimák és elmékedések halott emlékeztető ünnepkekre, évfordulóra és sírlátogatások alkalmára, kötve korona 3.20.
Sachonsohn, Tal Orot, Trauer-Album, Gebete u. Betrachtungen für die Seelenfeier, Jahrzeit und an den Gräbern aller Verwandten, kötve 2 korona 40 fillér.
Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Hetedik évfolyam.

Hetedik évfolyam.

SOMOCYI MÓR

tanár,

államilag képesített oklev. zenetanár, zongoraművész
igazgatása alatt álló magán

ZENE-CONSERVATORIUMOKBAN

BUDAPEST,

VII., Erzsébet-körút 44 és IV. Károly-körút 2,

zongora, ének, hegedű

és az összes tanszakokra

augusztus 30-tól naponta 10—1 és 3—6-ig

mindkét intézet helyiségében eszközöltetnek.

Tandíj: zongorára, vonós és fúvós hangszerekre havi 10 korona,
a felsőbb osztályokban havi 14 kor., énekekre havi 20 kor.

A t. iskola igazgató- és tanító urak
szíves figyelmébe!

IFJ. NAGEL OTTÓ

könyvkereskedésében

BUDAPESTEN,

VIII., Muzeum-körút 2, a Nemz. Színház bérházában
megjelent és kapható:

Zsengeri S. dr., Héber ABC és olvasókönyv. Kötve 32. fillér
הַשֵּׁנֶרִי ס. דִּר, הֶבְרֵי אֲבֻדָּה וְכִתְּבֵי יָסוּד, nép-, polgári- és középiskolai zsidó
tanulók számára. I. rész, 14. kiadás. Népiskolák számára. Palaestina térképével és földrajzi vázlatával, kötve 60 fillér, II. rész, 5. kiadás. Polgári és középiskolák számára, kötve 1 kor. כְּתָב מִצִּיּוֹר oktatás. Izr. tanítók és tanulók számára, kötve 1 Kor. 20 Irálytan, alsófoku ipariskolák számára, kötve 80. fillér (Által. enged. 13450—90. sz.) — Halász Natán. Zsidó hit- és erkölcsstan. Különös tekintettel a gyakori vallásos életre. Középiskolai növendékek és a család használatára. I-ső rész, 2-dik kiadás 80, II-ik rész 80. fill. — Zsidó hittani katekizmus, fiúiskolák számára. I-ső rész 72, II-ik rész 60, III-ik rész 84, IV-ik rész 90. — Zsidó hittani katekizmus leányiskolák számára. I-ső rész 60, II-ik rész 50, III-ik rész 70, IV-ik rész 70. Valamennyi bekötve. — Barna J. Népiskolai földrajz. I. rész, a IV. osztály számára, kötve 40, II-ik rész, az V. osztály számára, kötve 40, III-ik rész, a VI. osztály számára, kötve 40. — Magyarország története. Az újabb miniszt. tanterv alapján népiskol. használ. 6. kiadás, kötve 60. (Enged. 21452. sz.) — Erdős M. Elemi természetrajz, népiskol. számára, 75 képpel, kötve 80. — Füredi Ignác. Számítási példatár népiskolák számára, magyarázó jegyzetekkel és megoldásokkal (Korona értékre átdolgozva), a II. osztály számára, 6. kiad. kötve 40, III. osztály számára, kötve 40, IV. oszt. szám., kötve 40. (Enged. 2.632—95. sz. a.), az V. és VI. osztály számára, kötve 64. — Gáspár Ignác. Első oktatás a földrajzban. A négy osztály elemi iskola III. és IV. osztály számára, 12-dik kiadás, 62 képpel, kötve 64. — Elemi földrajz, I. rész., a népiskolák III. és IV. osztály számára számos képpel, kötve 48. — Elemi földrajz, II. rész, a népiskolák V. és VI. oszt. szám., 64 képpel, kötve 64. (Enged. 17358—88. sz. a.) — Udvardy Gyula. Magyarok története. életrajzi irányban. A népiskolák középosztályok számára, kötve 60. — Velösy Lipót. Földrajzi eredménytár, az elemi isk. III. osztály számára, kötve 30. — Ahn Ferencz dr. Gyakorlati német nyelvtan, az eredeti után írta Nagy Lajos. I. és II. rész. ára kötve a 80. — Ploetz K. dr. Elemi francia nyelvtan. I-ső rész, kötve 88, II-ik rész, kötve 88. — Syllabaire français. Leányok számára. Átdolgozta Nagy Lajos, kötve 1 Kor. 10 — Conjugaison française. Leányok számára, kötve 1 Kor. 60 (Enged. 17358—88.).

Ezen jeles tankönyvek bevezetésük esetén és közvetlen nálam eszközölt megrendelésük alkalmával mindazon kedvezményeket nyújtom, melyeket más kiadók ajánlanak föl és ingyen példányokat szegény tanulók számára bocsátok rendelkezésre megfelelő számban.

— Mutatványpéldányokkal szolgálok ingyen. —

Az itt elősoroltakon kívül az ország valamennyi iskola-könyve általam beszerezhető.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesítek.

Böngérfi János, tanár, elemi iskolai vezérkönyvei:

Vezérk., a magyar fogalmazás tanításában . . . 1 k. 20 fill.
a történet tanításában . . . 1 k. 20 fill.
a földrajz tanításában . . . 1 korona
Zsures Antal. Az íva-olvasás (abc) vezérkönyve 1 korona
Phononimikai előgyakorlatok az olvasás és írás tanításához. Írta: Czukrász Róza, öt fali olvasótblával 2 kor.

Az árak fillérekben értendők.

Rituális gyilkosság és inkvizíció.

— Irta: Hoensbroech gróf. —

A konitzi gyilkosság óta — ki tudja hányadszor — a »zsido ritualis gyilkosság« meséje már megint folytatja mesterkedését a sajtóban és általa a német nép sok rétegében. Az antisemitizmus minden ő formájában és árnyalatában megvadija véle a kedélyeket, és fölbujtogatja a lakosságot. Jellemző, hogy éppen az ugynevezett keresztény sajtó, az egyedül üdvözítő ultramontán katolikus sajtó e gonosz hazugság kiaknázására és vakonhívó olvasóközönségének a ritualis saktolásról szóló rémképekkel való riogatására a legernyedetlenebb munkát folytatja. A ritualis gyilkosság nyomorult mesebeszédének theoretikus megczáfolásába nem bocsájtkozom. Erről régen eléggé történt gondoskodás, ráadásul pedig az említett »keresztény« körökben a felekezeti gyűlölség és a systematikus hazudozás sokkalta nagyobb, hogy sem remélni lehetne, miképpen az igazságot megillető tisztelettel fogadják. De valamely argumentum ad hominem még ezekben a körökben sem marad hatástalanul.

A zsidó ritualis gyilkosság ordítja a német birodalom és Ausztria-Magyarország ultramontán sajtója, rettentő, embertelen büntetést.

Hát nem tudják az urak, hogy a *keresztény ritualis gyilkosságnak* ezer és ezer: férfi, asszony, gyermek, agg esett áldozatául, hogy a keresztény ritualis gyilkosság évszázadokon át *systema* volt, *systema*, mely egész folyókat ontott embervérből, *systema*, melyet a katolikus egyház feje, a pápa honosított meg és szabályozott a lelkészek és rendtagok pedig kezelték? De nem, Ecclesia non sitit sanguinem, hiszen az egyház nem ont vért és ez okból az ő ritualis gyilkosságait a máglyák serczegő tüzeiben hajtotta végre; itt pedig nem folyt vér.

Mi más a pápai inkvizíció, mint a systemizált, legalizált ritualis gyilkosság, mi mások az inkvizíció által tömegesen legyilkoltak, mint a ritualis gyilkosság áldozatai?

»Az eretnekeket tüzzel és vassal kell legyőzni«; »az inkvizíció célja az eretnység földulása, az eretnőséget azonban nem lehet másként kipusztítani, csak az eretnekek megsemmisítésével, az eretnekek pedig úgy semmisíttetnek meg, ha *testileg elégettetnek*.« »A megbánásra hajló eretneket előbb megfojtják s azután égetik meg, a megtérésre nem kész eretneket azonban *élve égetik meg*.« »Ha volna a *tűzhalálnál* kegyetlenebb büntetés, akkor ezt kellene az eretnek ellen használni, hogy ő és emléke annál hamarabb förlödjék ki az emberek emlékezetéből.« »Visszaeső vagy megtérésre nem kész eretnekek kivégzése alkalmával nem szabad elfeledni a szájuk betömését, hogy szavaikkal a körülállóknak bosszuságát föl ne kelthessék.« »Rómában azokat, akik ugyanazon eretnységbe esnek vissza, halálra ítélik, de nem *égetik el őket elevenen*, hanem előbb *megfojtják* és azután megégetik, ha haláluk előtt megtérnek. Ha makacskodnak, mindenestre *élve égetik el őket*; de ez nem szigorúságból történik így, hanem abban a reményben, hogy makacsságukat kisűlik belőlük (spe excoquendae ipsorum pertinaciae) és hogy a büntetés terhe alatt az igaz hit vallására indíttassanak.« (Carena, Tractat de officio s Inquisitionis, Anteludia 4. § és 70, 348, 357 old. Guidonis, Practica Inquisitionis, Ed Donais, Paris 1886, 217, 218 old. Petra Santa jezsuita: Notae in epistolam Petri Molinae ad Balzacum, Antwerpen 1634, 230 old.)

A pápai inkvizitorok által a keresztény rituális gyilkosságról a pápák jóváhagyásával, formulázott alapelvekből való ez a néhány idézet. Ha ezen alapelvek meg-

valósítására került a sor — és Európában ez százezerszerrel többször történt — akkor az eretneket a vallástörvénytörvények elé vezették. A szent evangéliumra tett kézzel, Isten segítségül hívásával, imák és ceremóniák közt mondtak ítéletet. Ünnepi menetben, kereszttel és egyházi zászlókkal mentek a vesztőhelyre; püspökök, papok, lelkészek volt a kíséret, ezek állották körül a farakást, melyen az eretnek lelkét lehelte ki.

Képzeltető e ennél tökéletesebben kiképzett *rituális gyilkosság*? A pápaság szociál-kulturális tevékenységében czimü művemben 77 oldalt töltöttem meg az ilyen Itáliában, Spanyol, Francia és Németországban elkövetett rituális gyilkosságoknak száraz és oly erősen drámai fölsorolásával; és ez a 77 oldal valamennyi esetben mégis csak egy csekély töredékét foglalja magában. A nagy rituális gyilkos, a pápai inkvizíció, az egész keresztény világot embervérrel árasztotta el. Ime, csak néhány tény:

Carcassoneban 1318-tól 1358-ig száztizenhárom eretneket égettek el. Róbert, a IX. Gergely pápa által kinevezett dominikanus inquisitor, 1239. évi május 29-én Mont Wimerben (most Mont Aime) 183 eretneket égettetett el. A szerzetesi tudósítás, mely ezt a vérontást közli, ezt az öldöklést »az urnak tetsző tüzi áldozat«-nak (holocaustum placabile Domino) nevezi. Ezen elégettettek között volt egy asszony is, a ki az inquisitor nógatására beösmerte, hogy éjnek idején Milanóba vezette az ördög; a nász-ágyban ezenközben egy hozzá hasonló ördög pótolta. (Monum. Germ. 23., 944., 945. old.) 1285-ben Kremsben 16, *Szt. Pöltenben* 11, *Bécsben* 102 eretneket égettek meg elevenen. (M. G. 9., 810., 825. oldal.) Schweidnitzban 1315-ben egyszerre 50 eretneket égettek meg. (Haupt, Waldenserthum und Inquisition, Freiburg 1890., 26. oldal.) *Strassburgban* 1312-ben nyolczvan eretnek egyszerre lépett a máglyára (Kaltner, Konrad von Marburg, Praga 1882., 43. oldal.) *Konrad von Marburg*, pápai inquisitor tucatszámra ölte le az eretnekeket. Az »Annales Wormatiensis« a következőket jelentik felőle: Konrad testvér 1214-ben kezdett prédikálni. Bármely eretneket tetszés szerint elégettett egész Németországban és így prédikált tíz éven át. (M. G. 17., 75. oldal.) Csakugyan hatásos prédikációk! Csodálni való, mondja egy másik forrás, hogy ezekben az időkben az emberi nemmel szemben a tűz olyan nagyon elhatálosodott. Megszámálhatatlan mennyiségű ember pusztult el Németországban a máglyákon. (Annal. Colon. max. M. G. 17. 823.) Inquisitorjának ezek a rituális gyilkosságai IX. Gergelynél a legnagyobb elismeréssel találkoztak. »Dic-öséges dolgokat közölnek felőled — írja a pápa — és mi örülünk a te haladásodnak.« (Kuchenbecker, Analecta III., 73)

Lemondok arról, hogy a spanyolországi tömeges rituális gyilkosságok közül néhányat felsoroljak. Ott a vérfolyam tengerré dagadt és a máglyarakások parazsa lángtengerré lobbant. És ezen vérbűnöknek V. Sixtus pápa »mint az úr szántóföldjén érett gyümölcsök«-nek örvendett. (Magn. Bullar. Ed. Cherubini II., 668.)

Ne higgye senki, hogy a mostani római egyház kárhoztatná ezeket az ő rituális gyilkosságait. Rómában jelenik meg egy folyóirat: az »Analecta ecclesiastica, Revue romaine«. Kiadója Felix *Cadene* prälatus, »XIII. Leo pápa ő szentségének házi prälatusa«. Czím lapján XIII. Leo pápa czimere ékeskedik evvel a fölirattal: Ubi Petrus, ibi Ecclesia. Ezen folyóiratnak 1895. évi január havi számában van egy cikk az inkvizícióról, mely e szavakkal záródik: »Ó, ti áldott lángjai a máglyáknak. Általatok ezer és ezer lélek menekül meg a tévelygés

és kárhozat torkából; általatok a polgári társadalom évszázadokon át boldogan és meg nem emésztődve maradt fenn». (32. oldal).

Igen, Róma, a legmagasabb tisztségeket, melyekkel rendelkezik, azok közt osztotta ki, a kik az inkvizitórius rituális gyilkosságok elkövetésében mestereknek bizonyultak. 1866. szept. 1-én *Arnaud* Vilmost és *Narbona* Istvánt IX. Pius pápa boldognak nyilvánította és evvel a katolikus templomok oltárain való nyilvános megtiszteltetésre méltónak ítélte. Eme keresztény mintaképekről pedig azt jegyezte fel a történelem, hogy *Moissacban*, déli Franciaországban, 200 eretneket égettek meg, hogy Toulouseban egy beteg öreg asszonyt ágyában vittek a máglyára stb. (Percin. Monument convent. Tolos, 49. o.) A következő évben, 1867. június 29-ikén, azután IX. Pius pápa, csalhatatlanságára támaszkodva, *Peter Arbuez de Epila* inquisitort is »szent«-nek nyilvánította. A történelem pedig azt adja róla hírül, hogy ámbár csak néhány hónapig viselte tisztségét, »kevesek kivégzésével sokakat félelemmel töltött el«. (Acta Sanctorum. septemb. V. 753.)

Néhány nappal ezelőtt a magyarországi katolicismus kilencszázéves jubileumán *Zichy* János gróf mondotta az ünnepi beszédet. Lelkesen és lelkesítve kiáltott föl: »A katolicismus a műveltségnek kiapadhatlan forrása, alapja a valódi morálnak. Az antikatholicismus a törhöz vezet Genfben és a golyóhoz Monzában«. Szegény, tudatlan rajongó. A pápaság morálja az inkvizitórius rituális gyilkosságok révén egész hekatombákra való embert öldösött le, a pápaság morálja nemcsak egy törhöz és egy golyóhoz vezetett, hanem ezez meg ezer lobogó máglyarakáshoz és fojtogató hóhérhoz.

(Die Zeit)

Utas és vezető a Titus-iv előtt Rómában.

— L. A. Frankl. —

Világverő Császárok
Ósvárosában járok —
Regét mutatsz nekem:
Márvány paloták bája,
Vatikán száz csodája
Vakítja két szemem.

Hol rom a pogány oltár
S ma zeng keresztény zsoltár:
Láttam sok templomot.
»Nos, most a fórum diszt.
Titus diadalívét
Mutassad meg legott!»

»Uram! csak ezt ne kérjed;
Ez iven át nem léphet
Népemből senkisé.
Oh lásd! Kövébe vésve:
A zsarnok szekerébe
Befogva nemzetem.

Rajt' lámpánk s frigszekrényünk,
Amelyet elvett tőlünk
Titus kegyetlenül;
Oh, valahányszor látjuk
Reánk borul a gyászunk
Sötét kietlenül.

Vezetlek, Uram! téged —
De erre rá nem léphet
Fia Izraelnek —
At egyedül menj rajta
S ha átersz túloldalra —
Túlról majd vezetlek.»

»Te jó! te hű vezérem!
Ne félj, nem hagylok én el —
Közös a mi gyászunk —
E kaput más hadd járja
Am mi ne lépjünk rája,
Csak a szélén járjunk.»

Szemét kerekre tárva,
Ugy nézett reám várva,
Szívében gyanu él;
Arczát kezébe rejtve,
Aggódva úgy rebegte:
Halkan: »Smá Jiszroél!»

S mindkettőnk szeme égett,
Hogy folytatám igéjét:
»Adonai echod!»
S a Tituskapu mellett
Elkerültük a helyet —
Mi csöndes vándorok

Kiss Arnold.

A fogyasztók.

— Elbeszélés. —

Irta: Salgó F. László.

I. Boldog idők.

Mikor szombaton, úgy ebédidő tájban az öreg Löwy ódivatu, kifényesedett fekete császár kabátjában, fején kissé kopott, kissé idomtalan kürtőkalapjával végig ment a poros Főuton, ifju, vén, zsidó és keresztény, különbség nélkül, már messziről üdvözölte.

— Adj Isten, Löwy bácsi.
Mire ő viszont így felelt:
— Fogadj Isten, fiam.
Vagy pedig:
— »Gut sabesz«, Löwy bácsi.
Mire ő visszaadta:
— »Gut sabesz«, fiam.

Mert csak Löwy bácsinak hívta őt mindenki s ő csak »fiam«-nak nevezett mindenkit a faluban. Mikor ilyenkor végig ment a Főuton az ünneplőben, mindenki tudta, hogy a templomból jó s megy haza az asszonyhoz a kit csak »Sára néni«-nek nevezett mindenki.

Löwyéknek kis boltjuk volt a Főut egyik mellék-utcájában. Kapni abban mindent, amire csak valakinek szüksége lehet. Olyan kis szatócs-üzlet volt, a melyben, különben egymás lábát tiporta a sok vevő.

Már vagy negyven éve pompázik a boltajtó felett a »Löwy Aron vegyeskereskedése«, kopott czimtábla.

Es bizony ide más üzletes hiába is telepedett meg, nem boldogult. Ha egyszer szeretik az öreg Löwyéket, hát szeretik, punktum! Mástól nem is vásárolnak.

S így Löwy bácsi fiát szépen kitaníthatta, lányát jól férjhez adhatta.

... És Löwy bácsi járta a templomot már negyven év óta. A kopott zöld ajtók már negyven év óta bezáruultak péntek este, hogy csak szombat este nyiljanak ki ismét.

S a falu lakói megszokták, hogy már pénteken beszerezzék a másnapi szükségeseiket. Egész természetnek találták, hogy ez úgy van.

— Ha a szombat az ő vasárnapjuk, mondogatták, akkor hadd ünnepeljék meg a szombatot, hadd imádják az Istent a saját hitük szerint...

És ő imádta is buzgón az Urat. Minden reggel »taleszszel« a vállán, szíjakkal a kezén imádkozott a Mindenhatóhoz.

Templomba menni hétköznaponként reggel nem volt ideje. Már reggel hajnalban ki kellett nyitnia a boltajtókat s estig biz' nem igen szabadulhatott a kiszolgálóasztal mellől, még szerény ebédjüket, vacsorájukat is a boltban fogyasztották el.

De nem csak imával dicsérte Löwy bácsi az Urat. Koldus, nyomorult nem ment el a bolt előtt, hogy egyet-mást ne kapott volna. Bizony nem nézte, hogy zsidó-e az, vagy »dicsértések a Jézus«-sal köszönt-e be?

Mindenkinek juttattak valamit az övékből.

S tudta ezt jól mindenki, szerették szívükből, öntudatlanul az öreg zsidóboltosokat.

Hisz úgy megszokták negyven év óta maguk közt látni őket, hogy szinte el se tudtak volna már nélkülök lenni.

Mikor eljött az ős s a perzselő napsugarak szép pirosra, sárgára érlelték a gyümölcsöket, az első szedésből rendesen a Sára néni is kapott egy kosárra valót; jól tudták, hogy nem marad ez visszafizetlenül.

Mikor megvolt a szüret, mire kiforott az újbor, Pásztor gazda, kinek az a szép cserepes háza, nagy szőlője van, rendesen egy kis hordó újborral köszöntött be Löwyékhez, de még azt sem engedte, hogy megköszönjék.

— Ugyan ne köszönje, Löwy szomszéd, az Isten áldja meg, hisz tudja, hogy többet köszönhetek én kenteleknek...

Mert bizony-bizony, ha ezelőtt három évvel Sára asszony az utolsó pillanatban el nem kapja a lovak lába elől a kis Pistát, Pásztor gazda kis fiát, szeme fényét, bizony keresztül megy rajta az a nagy nehéz szekér, s ki tudja most hol fekédné...

Hát mikor vagy nyolcz év előtt kigyuladt egy pajta a felvégen, a tűz átesapott a szomszéd tetőre, s hiába zúgott a harang, egy egész sor ház leégett... A mikor aztán így koldussá lett egyszeribe egész sereg ember, az öreg Löwyék majd a félüzletet kiosztották a kárvallottak között, kinek lisztet, kinek zsirt, kinek kenyeret, kávé, úgy hogy a fiának kellett küldenie pár forintot, hogy újra beszerezhessenek portékát.

Hej, de nem voltak hálátlanok a falubeliek. Mikor másfél évvel ezelőtt télen az öreg Löwyné asszony olyan beteg lett, mindig volt mellette valaki, hol a Kolosék, hol a Pásztorék asszonya, ott üldögéltek az ágya mellett, úgy biztatgatták, vigasztalgatták.

Mikor pedig a Kaszásné asszony csuszott le a létráról áldott állapotban, Sára néni olyan jó tanácsokat tudott adni, hogy harmadnap már felkelt az ágyból, még orvost sem kellett hívni, pedig ugyancsak oda volt...

Hát így szép békességben, barátságban megvoltak együtt, mindnyájan. Ha úgy vasárnaponként előkerült a képes ujság s abból olvasták a falubeliek, hogy némely helyen rossz lábon állanak a zsidókkal, csóválták a fejüket, nem értették a dolgot...

...És a boltban is milyen szépen tudtak beszélni az emberrel, hogy lelkem így, meg úgy... Ha ők mutattak valamit, mindjárt megtetszett. A gyerekek meg mindjárt abban hagyták a bögést, ha a Löwy bácsit

emlegették. Hosszu kabátzsebéből mindig került elő hol cukor, hol füge s több ilyen jó dolog.

Szóval, Istennek, embernek egyaránt nagy gyönyörűsége lehetett a nagy békességben, szeretetben.

II. A pesti vendég.

A plébánosnak vendége érkezett. Volt sütés, főzés a plébánián, a Löwyék alig győzték kiszolgálni a tisztelendő úr gazdasszonyát. A plébánia kéménye reggeltől délig, de még késő estéig is füstölgött.

Valami nagy úr érkezhetett. Kolos gazda látta is, mikor megjött a vasuton, künn várta a tisztelendő úr, a jegyző, meg a kántor. Fekete ruha volt rajta, meg olyan magas kalap, mint a Löwy bácsié, csak hogy olyan fénye volt ám, mint a nap.

Bent a plébánián meg folyt vigan a bor, meg a szó.

A gazdasszony hozott is hirt hamar. Átszaladt a Pásztorékhoz és mesélte, hogy valami nagy dolog készülődik. A zsidókról beszélnek, bent meg valami szövetszövetkezésményről, de majd megtudják délután.

Csakugyan, mindjárt a délutáni órákban megjelent a kisbíró és az emberek előtt, vasárnap délután lévén, sokan voltak, kihirdette, hogy négy órakor a község háza előtt nagy gyűlés lesz és szónoklat egy keresztény fogyasztási szövetkezet tárgyában.

A jámbor emberek nem tudták, miről is van szó tulajdonképpen, hát persze elvitte a kíváncsiság mindnyáját a község háza elé.

Ott már addigra deszkából egy magas emelvény volt összeróva, azt vették körül nagy kíváncsisággal mindannyian.

Az öreg Löwy füléig is eljutott a dolog, gyorsabban tudott gondolkozni, mint a többiek, rosszat sejtett; az ujságjában, melyet vasárnaponként hozott a posta, olvasott ilyen keresztény szövetkezetekről, melyek a zsidó kiskereskedőket akarják tönkre tenni.

Meg is mondta a feleségének:

— Hallod-e, asszony? Én rossztól tartok...

— Ugyan kérlek; ezek a mi szomszédaink nem is képesek a rosszra. Vagy te el tudnád hinni, hogy ezek ártani akarnának nekünk?...

...A község háza előtt pedig, mikor már a sok kíváncsi ellepte az egész teret, megjelent a főtisztelendő úr, mellette lépdegelt vendége, mellettük és mögöttük a jegyző, kántor meg a káplán.

Fölmentek mindnyájan az emelvényre. Először a tisztelendő mondott pár szót. Elmondotta, hogy ezt az urat, a ki ma vendége, Pestről küldték ide, hallgassák meg jól, mit beszél, nagy hasznukra lesz.

Aztán a pesti úr kezdett el beszélni. De milyen szépen beszélt. Igaz, hogy keveset értettek belőle, de azt azután annál jobban megértették. Hogy zsidó boltosok tönkre teszik a jó keresztény magyar népet, míg ők meggazdagszanak, megölik pálinkával, becsapják rossz áruval, szóval földönfutóvá tesznek előbb-utóbb minden keresztény embert. S ezen bizony segíteni kell. Pesten alakult egy híres, tudós keresztény emberekből álló társaság, a mely a szegény keresztény népet meg akarja védeni a zsidóktól.

— Úgy bizony, mondotta, titeket is tönkretettek, szeretett keresztény testvéreim; ha nem zsidó volna a boltos, akkor már két telke volna annak, akinek most egy van és hat lehetne annak, a kinek most csak kettő van. ... És most a zsidóé minden, a telek, a tehén...

(Folytatása következik.)

Házasságszerzők.

— Vig elbeszélés. —

Irta: Sacher-Masoch Lipót.

8. (Folytatás.)

E pillanatban belépett az anya, hogy udvariasan leánya tanítójának hogylétét tudakolja.

Nyomban követtek őt Festenburg ur és Weinreb, a mindenes.

— Azt mondom önnek én kedves jötevőm — recseg-tette a zsidó — és itt a háziasszonynak szemébe mondom, hogy csak egy párti van a mi kisasszonyunk számára, és ez a Kochanszki Valeriánval való Baratinból. Csupa arany ember, páratlan gazda, gavallér, finom és bizony szeretném, ha az a pompás ember engem hallana.

Victoria megvető tekintettel sujtotta a zsidót.

— Soh' se beszélj nekem Kochanszky urról, — mondá Festenburgné ő nagysága. — Nem don Juannak ismeri e őt mindenki? Erről az erkölcsstelen emberről ezentúl még csak hallani sem akarok.

— De én sem ám, csatlakozott hozzá hirtelen Victoria.

A zsidó vállát vonogatta.

— Én nem bánom, szolt az apa, hanem elég lesz már a tanulásból. Mennénk talán theára.

Közvetlenül Valerián távozása előtt Victoria eltűnt a tereméből.

A don Juant valami aggodalom kerülgette: Megsértettem őt, gondolá magában, — azt sem akarja megengedni, hogy elbucsuzzam tőle.

Lehangoltan ballagott le a lépcsőn és Weinreb szánjába lépett.

A zsidó csattantott az ostorral s a kis lovak csak úgy repültek a behavazott uton.

A kastélytól vagy kétszáz lépésnyire nagy jávorfa csoport van. Mikor a fogat feléje vágatott, a fehér törzsek közül sötét alak vált ki és kendővel integetett.

A zsidó megállította lovait.

Elfátyolozott hölgy, bundába burkolózva, élénken közeledett. Egyszerre hátravetette fátolyát.

— Victoria! — kiáltá Valerián, miközben egy ug-rással kintermett a szánból és lába elé borult. Nem haragszik már rám?

— Nem — válaszolta a leány, miközben hizelegve fonta körül karjával — mert én szeretem önt és én követni akarom önt, ahova ön akarja, mint felesége.

A következő délutánon Festenburgné jelenvolt az olasz leczkén. Pusztá véletlen volt-e, avagy bizalmatlanság...? Jelenléte mindenesetre a legnagyobb izgalomba ejtette Viktoriát, mely mindenféle apró heveskedésben nyilvánult meg. Letörte néhány tollnak a hegyét, végig öntötte tintával a szép flandriai asztalterítőt, késével össze vissza bökdöste az irkáját és az olasz beszélgetések közül néhány lapot összeszakgatott.

A haragos leány theázás közben hirtelen Valerián felé fordult és így szolt:

— Tud ön az álmokból jósolni?

— Talán, — válaszolta ez mosolyogva

— Nos, hát akkor figyeljen, kérem, szolt Viktoria.

Az éjjel azt álmodtam, hogy nagy hómezőn barangoltam, semerre egy fa, sem gunyhó, mély csönd, vigasztalan egyhangúság mindenfelé, csak a szél süvöltött és a hópihék verődtek arczomba; szorosan burkolóztam bundámba és összehúztam fejem körül a fátolyt, erre egyszerre, mintha arany csillant volna meg lábaim előtt, — de nem arany volt, csak egy fénynyaláb, — a sűrű fehér felhők szétnyíltak és a napsugár rózsás fényvel előntötte a tájt, a tágas, magára hagyott mezőt, és lábam előtt

mindenfélé színű virág hajtott, rózsza, tulipán, rezedá és ibolya. Oh, az ibolyáknak milyen fölséges illatuk volt! Mit jelent ez az álom? — Valerián adós maradt a magyarázattal.

— Nos, hát ön hozzá sem tud szólni?

— Ez az álom, — mondá Festenburg, váratlan szerencsét jelelt, a szerelem tavaszát a hóban...

— Ugyan, mi jut eszedbe — szakította félbe felesége, hogy ennek a leánynak, aki különben is éjjel-nappal ábrándozik, ilyen ostobaságot akarsz a fejébe verni?... Visszafelé utaztában Valerián így szolt a zsidóhoz:

— Török-szakad, nekem ibolyára van szükségem.

— Ibolyára? Igazságos isten, jajgatott a hitelező, honnan teremtsék én most ibolyát?

— Hogy honnan, azt egészen éles eszedre bízom; elég, hogy nekem Festenburg kisasszony számára ibolyára van szükségem.

Weinreb imádkozni kezdett.

Még aznap este áthajtott Skarbek grófhhoz, akinek parkját és melegházait ismerték messze földön és kertészével tanakodott.

— Nem marad más, mit tennünk, Flórenczből kell ibolyát hozatnunk — szolt ez.

— Vajjon nem hervadnak-e el utközben? kérdezte a zsidó.

— Ha ügyesen vannak csomagolva és mint gyors-áru érkeznek, itt a kezem, hogy üdén érnek ide, — válaszolt a kertész.

Weinreb erre a sürgönyhivatalhoz hajtott és távított Flórenczbe.

Néhány nap mult el azóta. Valerián a fölötti mér-gében, hogy Festenburgné leányával többé pillantnyira sem hagyta egyedül, megfélekedett az ibolyákról. De Weinreb Levi a mindenes, egyszer csak beállít egészen váratlanul, hóna alatt valami skatulyával, melyet vigyázva, gyengéden tartott, mint valami kis gyereket.

— Mi van nálad?

— Az ibolya, nagy jó uram — dünnyögte a zsidó.

— Ibolya?

— Éppen most érkezett Flórenczből.

Valerián gyorsan fölnyitotta a skatulyát. A virág olyan üdén maradt benne, mintha akkor szakgatták volna. Fölséges illatuk szétömlött a szobában.

— Hisz ezt te pompásan csináltad, önmagadon tettél túl — szolt a fiatal földbirtokos, — nos halljad tervemet.

Adós és hitelező összedugta a fejét.

*

A tanításnál az anyai őrszem ma sem hiányzott, Victoria halavány volt a boszúságtól, míg Valerián zavartalanul győzte a mosolygást.

Szegény kis lány nem értette őt, közel járt ahhoz, hogy megharagudjék reá.

Theázás közben a vállalkozó hitelező Victoria szobájába lopódzott, mely az első emeleten volt; kinyitotta a parkra néző ablakot, úgy tett, mintha valami dolga akadt volna odakünn, s azután behajtott, de be nem csukta, ellenben néhány hatalmas hasábot vetett a bűgő kályhába.

Hogy Valerián elbucsúzott, Festenburg kisasszony szobájába ment s elzárkózott, hogy tovább írja naplóját.

Egyszerre sajátságos hang ütötte meg fülét, az ablak zördült meg halkan.

Victoria hirtelen felemelkedett, s visszafajította kiáltását.

(Folytatása következik.)

